

Anna oma hääl konkursil „Võro liina tego 2019“

Võru linnavalitsus kuulutab taas välja konkursi lõppeva aasta kõige silmapaistvama teo ja tublide tegijate väljaselgitamiseks. Selleks ootame Sinu ettepanekuid ja arvamusi.

Täida juuresolev kupong ja postita see hiljemalt 20. jaanuaril 2020 (postimaks on tasuta ning marke kupongile lisama ei pea). Kupongile kirjuta, mis on Sinu arvates kõige silmapaistvam teo Võrus aastal 2019. Hääletada saab ka Võru linna veebilehel www.voru.ee.

Samuti ootame põhjendatud ettepanekuid, kes võiksid olla kandidaadid tiitlitele: aasta kultuuri- ja haridusasutus, aasta ettevõtte, ettevõtja, mittetulundusühing, uus tulija, kultuuritegelane, sporditegelane, tervishoiu- ja sotsiaaltöötaja, aasta noor ja aasta heategija. Märka ja tunnusta tublisid tegijaid enda ümber!

Ettepanekud koos põhjenduste ja iseloomustustega palume saata e-posti aadressil marianne.mett@voru.ee.

Kindlasti pane kirja ka oma nimi ja kontaktandmed, sest kõigi kupongisaatjate vahel loositakse välja linnavalitsuse meened.

Võro liina tego 2019 kuulutatakse välja 21. veebruaril, Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamisel kultuurimajas Kannel.

Marianne Mett,
avalike suhete spetsialist

“Võro liina tego 2019”

Info: marianne.mett@voru.ee või tel 785 0948

- Võru linna keskväljaku valmimine ja avamine
- Tamula rannapromenaadi rekonstrueerimine ja mängulaev Rosilla
- Keskkonnanfestival „Roheline Võru“ ja istutustalgud ning Koreli kaldaala arendus
- Tamula kalastusplatvorm
- Kreutzvaldi kooli välikorvpalliväljak ja võimlemislinnak
- Võru linna koortepark
- I Võrumaa eakate festival
- Kagukeskuse laiendus
- Grossi Toidukaupade kauplus
- Auto- ja tehnikakeskus (Räpina mnt 18a)

Muu (ka erinevate tiitlite nominendid)

.....
.....

Kontaktandmed:

Ees- ja perekonnanimi.....
Telefon.....

SAAJA
TASUB

POSTI-
KULU

Luba nr 1559

MAKSTUD VASTUS EESTI

Võru Linnavalitsus
Jüri tn 11
65 620 VÕRU

Võro
Ühts ümmamuudu liina

Lõppev aasta oli Võrle edukas ja linna ajaloo üks tegusamaid

Hea Võru linna elanik! Heameel on võtta kokku lõppev aasta. Aeg on lennanud justkui linnutiivul ning varsti on käes jõulupühad ja uus aasta. Lõpule jõuab ka meie linna 235. sünnipäeva aasta, mida sai eestlaslikult väärikalt ning toimekalt tähistatud. Kindlasti saime selle sündmusega juurde hulga häid sõpru. See, et meil on nõnda palju häid toetajaid nii Eestis kui ka välismaal, näitab, et väikesest maarahvast on saanud väike maailmarahvas.

Tagasivaade aastale 2019

Võttes kokku lõppeva aasta tööd ja tegemised, ei liialda ma, kui kirjutan, et käesolev aasta oli Võru linnale edukas ning ajaloo üks tegusamaid. Nõnda palju erinevaid projekte ei ole kunagi ühekorraga läbi viidud. Siinkohal ei hakka väsitama lugejat numbrite ja kõikide tehtud tööde üleslugemisega. Küll aga tahan kõikidele, kes nendes projektides on osalenud ja aidanud kaasa nende teostumisele, anda tänukäe. Hea sõnaga pean meeles kõiki kaaslinnaseid, oma kolleegeid, linnavalitsuse inimesi ja hallatavate asutuste töötajaid koostöö, kaasalöömise, heade mõtete ja soovide eest, mida olete esitanud, jaganud. Ilma teieta ei oleks linn selline nagu ta täna on. Oluline on, et meil oleks siin hea elada.

Tänuõnad ettevõtjatele

Lugupeetud linlane! Selleks, et elu edeneks ja saaksime ellu viia kokkulepitud plaane, on oluline hoida ning arendada majanduskeskonda. Omavalitsus saab areneda vaid siis, kui on häid töökohti pakkuvaid ettevõtteid. Rõõm on tõdeda, et meie linnast alguse saanud suuretegevite KPG Kaubanduse OÜ, Estelaxe OÜ ja mitmed teised firmad on otsustanud teha viimased suured investeeringud just siia linna. Võru tööstusala, mille suhtes aastaid tagasi oldi pessimistlikud, on täitunud mitme ehitisega just 2019. aastal.

Tarkust tuleb tunnustada

Vaadates tulevikku, võib tuua välja, et Eesti ja Võru tulevik sõltub teadmistest, mida saame koolist, ja kogemustest, mida annavad edasi eelnevad põlvkonnad. Meie linn annab kindlasti laste õpitingimuste parandamisega eesti rahva tuleviku kindlustamiseks olulise panuse. Väikesele rahvale on just lapsed ja haridus iseäranis tähtsad, sest ainult rahvuslikule kultuurile tuginev riik püsib ja toimib teiste rahvaste keskel. Võru linn teeb jätkuvalt kõik selleks, et kanda väärikalt lastesõbraliku linna tiitlit.

Sõprussidemed ausse

Käesoleval aastal oli mul võimalus külastada mitmeid Võru sõpruslinnu. Eriliselt meelde jääb oli Chambray-Les-Tours'i külastus. Meie sõpruslinn Prantsusmaal on teinud Võrle väga erilise kingituse. Nad on nimetanud oma linnas ühe väljaku Võru väljakuks ja sõprussuhete 15. aastapäeva auks avati linnas Kagu-Eesti meistrite poolt valmistatud bussiootekoda, millele on maalitud Vana-Võrumaa sümbolika. Ehk peaksime mõtlema sellele, et ka Võrus oleksid sõpruslinnade nimelised kohad – Suwalki, Joniškise, Kanivi jne tänavad. Sõpruslinn Petseri tänav on meil juba olemas, nii et algus on juba tehtud...

Praegu on adventiaeg, aasta pimedaim aeg. Keegi meist pole nõnda vaene, et ei saaks kellegi päeva ilusamaks muuta oma hea sõna, naeratuse ja tunnustusega. Võtke siis täna vastu need kaunid hetked, mida meile kingitakse, ja olgem need, kes kingivad ka teistele ilusaid hetki.

On jäänud mõned päevad jõuludeni, mil päike taas uuele ringile pöörab. See päev toob uue valguse ning loodetavasti ka uue toimeka ja teguderohke aasta. Häid saabuvaid jõule ja rõõmsat aastavahetust!

Ülo Tulik,
linnavolikogu esimees

TUNNUSTUS

Aasta väärtuskasvatuse koolid asuvad Võrus

9. detsembril tunnustati TÜ eetikakeskuse poolt korraldatud väärtuskasvatuse konverentsil koole, kes osalesid tunnustusprogrammis „Hea kool kui väärtuspõhine kool“. Selle aasta väärtuskasvatuse mõlemad karikad rändasid Võru. Võru Kesklinna Kool pälvis tunnustuse kaasava juhtimise, vabaduse ja vastutuse kujundamise ning füüsilist ja vaimset tervist toetava väärtuspõhise koolikeskkonna loomise eest. Võru Gümnaasiumi puhul tunnustati süsteemset ja tulemuslikku tegutsemist tervikliku isiksuse kasvatamist toetava keskkonna loomisel.

Võru linna esindajad rändkarikaid ja tunnustust vastu võtmas: (vasakult) Võru linna haridusnõunik Anita Kikas, Võru Gümnaasiumi õppejuht Anneli Hindrikson, Võru abilinnapea Sixten Sild, Võru Kesklinna Kooli õppejuht Örne Kronberg ja direktor Kaare Lill.
Foto: Tartu Ülikooli eetikakeskus

KOMMENTAAR

Kaare Lill, Võru Kesklinna Kooli direktor

Tunnustus näitas, et oleme oma tegevustes õigel teel. Meil on uus renoveeritud koolimaja ning saame nüüd öelda, et oleme suutnud sellele uhkele välisilmele samaväärse uhke sisu saavutada.

Örne Kronberg, Võru Kesklinna Kooli õppejuht

Tänu TÜ eetikakeskuse tunnustusprogrammile muutus meie töö süsteemsemaks ning oleme üheskoos oma õpetajatega palju saavutanud. Väärtuskasvatuse karika saamine on hea meeldetuletus, et meie koolis on väga palju head ning see kindlasti motiveerib meie kooliperet ka edaspidi.

Sixten Sild, Võru abilinnapea

Võru Kesklinna Kool väärib igati oma tunnustust. „Õppimiseks parim paik!“. Selles koolis on inimesed alati säravilmsed ja tegutsemishimulised ning ollakse edukas väga paljudes valdkondades. Kõige muu

hea kõrval torkab Võru Kesklinna Kooli juures silma tegutsemislust iga-aastase kooli muusikali lavastamise juures ning kooli vilistlaste tugev jätkuv toetus.

Anneli Hindrikson, Võru Gümnaasiumi õppejuht

Täna meie inimesi – kooli töötajaid, õpilasi, lapsevanemaid, koostööpartnereid ning kaasteelisi –, ilma teieta poleks me siin, kus oleme. Peagi algab meil uus arengukava periood. Eneseanalüüsi kirjutamine on sellele väärtuslikuks sisendiks. Võtame kaasa hea ja väärtusliku, jätkame maha selle, mis ehk meid vähe on teeninud ning hakkame liikuma uuele arenguastmele.

Anti Alasi, haridus- ja teadusministeeriumi koolivõrguosakonna peaekspert

Võru Gümnaasium on alates kooli avamisest 2015. aastal olnud väga selge väärtusorientatsiooniga kool. Rõõmustame koos, et kooli suu- repärasus on nähtav järjest laiemalt ja kaugemale. Koolikogukond ja koolipidaja haridus- ja teadusministeerium on Võru Gümnaasiumi pingutust suurepärase kooli loomisel juba ammu märganud.

HEATEGEVUS

Võru linnas saavad tänavu jõuluringi poolteistsada vähekindlustatud peret

Aastatepikkune koostöö Võru linna sotsiaaltöötajate ja lastekaitse spetsialistidega on aidanud aasta-aastalt leida üha rohkem heategijaid, kes enim abivajavate laste nimekirjad koos soovidega heategijateni toimetavad.

Sel aastal on Võru linnavalitsuse poole pöördunud sooviga koostööd teha JCI Jõulupuu projekt, Inglipuu projekt ning Seitsmenda Päeva Adventistide Kogudus. Peale selle teeb Võrumaa

vähekindlustatud peredele ning suurperedele jõuluringid mitteilundusühing Saagu Parem.

Tänavu toetatakse Võru linnas kokku 151 last (JCI Jõulupuu – 70 last, Inglipuu – 45 last, Seitsmenda Päeva Adventistide Kogudus – 20 last, MTÜ Saagu Parem – 16 last). JCI Jõulupuu, Seitsmenda Päeva Adventistide Kogudus ja MTÜ Saagu Parem korraldavad peredele ka jõulupeo.

1 KÜSIMUS

Kuidas jõuavad jõuluringitused abivajajateni?

Vastab Merike Aasmäe, lastekaitse spetsialist

Võru linnavalitsuse lastekaitse spetsialistid teevad koostööd sotsiaaltöötajate ning ühiselt pannakse paika nimekiri, mis koosneb sissetulekust sõltuvate toetuse saajatest ning teistest abivajajatest.

Maxima Inglipuu projekt on sel aastal olnud oodatust populaarsem. Inglipuu projekti juht on täiendavalt pöördunud Võru linnavalitsuse lastekaitse spetsialistide poole ning me oleme suurendanud

kingisaajate arvu. Maxima Inglipuu projekti kaudu saab sel aastal kingituse 45 last.

Tänu projektide paljususele ning headele inimestele on kõik pered, kes meie arvates vajaksid toetust, nimekirjadesse saanud. Sel aastal oleme saanud toetada rohkem peresid ja lapsi kui eelnevatel aastatel.

Toimunud on JCI Jõulupuu jõulupidu, Saagu Parema jõulupidu ning Seitsmenda Päeva Adventistide koguduse jõulupidu. Inglipuu projekti kingipakid annavad lastekaitse spetsialistid ise peredele üle.

MÖTISKLUS

Hea sõnum kaugelt

Jõulueelsel kaubatanaval on rahvast palju. Igal on oma tegemised, oma siht ja rutt. Könnin talvise poolhämäruses vooluga kaasa ja äkki peatun, sest minu silme ette jääb üks tütarlaps. Tal on selja peal pikad lahtised juuksed, sihvakad jalad kõrgetel kontsadel ning spordikott üle õla. Hetkeks viirastub, et see on minu tütar. Järgmisel hetkel tean, et see tüdruk on keegi teine, lihtsalt minu lapse sarnane. Üksikud märgid tema välismusel on olnud mulle sõnumiks ja toonud mulle lähedale selle, kes on tegelikult kaugel ja keda ma väga armastan.

Tean inimesi, kes televiisorist lilli nähes tunnevad ka nende lõhna, sest nägemisaistingust tulenev sõnum on nii tugev. Traumaatilistest sündmustest läbi läinutel võib mingi üksik detail, mis haakub tolle valusa kogemusega, olla sõnumiks, mis toob taas kohale ammu kogetud tunded: hirmu, viha või jõuetuse. Nõndasamuti tahame me iga-aastaste jõulurituualidega taastoota seda head ja ilusat, mida me kunagi oleme sarnases olukorras kogunud.

Jumala inimeseks saamist on piiblis võrreldud Sõna lihaks saamisega. Jumal, kes on kaugel, mõistetamatu ja kättesaamatu, saatis Sõna ehk sõnumi endast inimkujuks selleks, et meil oleks võimalik mõista, tajuda ja kogeda, kes on Jumal ja milline ta on. Kui Jeesusele

lähedased inimesed palusid, et ta näitaks neile Jumalat, siis oli Jeesus üllatunud, et kõikide koos veedetud aastate jooksul polnud nende jaoks ikka veel tekkinud seost, et teda nähes olidki nad näinud Jumalat. Praeguseks hetkeks on Jeesuslapse sünd juba iseenesest sõnum kaugest ajast ja ma ei tea, kui paljude hinges seostub see Jumala ennastohverdava armastusega. Ometi on meie ümber inimesed, kelle südames on selline jumalik armastus koha leidnud. Piibel kirjutab: „Teie olete Kristuse kiri.“ Sellisel kombel võib igaüks meist olla oma oleku ja tegudega Jumala hea sõnum, tuues oma lähedusse armastust, rõõmu ja rahu.

Hele Kulp,
Seitsmenda Päeva
Adventistide Koguduse
pastor

VÕRU LINNA LEHT

Toimetuse ootab kaastöid ja reklaame e-posti aadressil
ulis.guth@voru.ee

Väljaandja:
Võru Linnavalitsus
Jüri tn 11, 65620 Võru
Toimetaja: Uulis Guth
Tel: 512 0787
Teostaja: OÜ Meedium
Tiraaž: 6850 eksemplari

Ajalole järgmine number ilmub 23. jaanuaril

ARENJUSTEGEVUS

Valmis Koreli oja rohekoridor ja rekreatsiooniala

Värskest valminud Koreli oja rohekoridor ja rekreatsiooniala. Foto: Ullis Guth

Läinud kuul jõudsid lõpule juulis alustatud ehitustööd Koreli oja ja piirneval Petseri ja Vabaduse tänava vahelisel alal, mille tulemusena valmis seal nägus ja multifunktsionaalne rekreatsiooniala.

Valminud rekreatsiooniala kavandati eesmärgiga rajada erinevad õuesõppealad ning atraktsioonid, mis võimaldaksid linlastel veeta Koreli oja kaldäärse roheluses täisväärtuslikult aega kas õppides, lihtsalt puhates või siis harrastades erinevaid tervislikke ja aktiivseid välitegevusi.

Arendusnõunik Tiina Hallimäe sõnul on Koreli kaldaala rajatud, lähtudes linlaste ja õpetajate soovidest. „Enne projekteerimist viidi läbi ideekorje, et rajatav ala vastaks vajadustele ja pakuks tegevust erinevas eas elanikele ning võimaldaks nii formaalset kui ka mitteformaalset õppimist põnevas keskkonnas,“ selgitab ta.

Õuesõppe läbiviimiseks on rajatud väliõppeklassid ja vaatlusalad, veeplatvorm Koreli oja, materjalide rada ning haljastuse infotahvliid.

„Kaasatus on oluline märksõna kogu ala arenduses, seda nii planeerimisel kui ka projekti elluviimisel,“ rõhutab Hallimäe.

„Nii näiteks rajati rekreatsioonialale ergonomilise ja ohutu EPDM kummikattega parkuuriala ning viie erineva suunitlusega trenaažööridega väljõusaal. Parkuuriala parima võimaliku lahenduse väljatöötamiseks kaasati professionaalne parkuurija ja parkuurimistreener Märt Madison. Parkuuriala betoonpinnad on saanud silmapaistva kunstilahenduse Võru gümnaasiumi valikaine Grafiti ja tänavakunst õpilaste käe läbi.“

Linnamajanduse osakonna juhataja Raiko Palmi sõnul on lisaks parkuurialale ja väljõusaalile nooremate kasutajate tarbeks rajatud männikooremultšist kattega ja erinevatele vanusegruppidele mõeldud mänguväljak, kus on erinevad kiiged, ronilad, keksuväljakud, liutorud ja kelgumäed. „Rekreatsioonialale on rajatud veel graniitkillustikust kattega väljak, millele on korraga võimalik maha märkida kolm petangiväljakut, samuti on paigaldatud rattahoidjad, prügikastid, pargipingid ja valgustid,“ loetleb ta. „Pilku püüavad puhkamiseks rajatud suured komposiitmaterjalist terrassid, millele on paigaldatud valgustusega iste- ja lamamistoolid.“

Lisaks puhke- ja rekreatsioonivõimaluste loomisele on Koreli kaldaalale istutatud liigirikas haljastus eesmärgiga rajada omanäoline paju dendropark. „Kokku istutati umbes 130 erinevat puud – peamiselt paju ja remmelgad, lisaks ka kased, toomingad, lepad ja pärnad –, ning 4250 madalhaljastuse istikut,“ täpsustab haljastuse ja linnakujunduse spetsialist Anne Vahtla. „Kuna väljõusaali trenaažööride paigaldamist toetati ka Sinilille kampaania raames 20 000 euroga, siis istutati selle lähedale 2430 sinilille istikut,“ lisab ta.

Mäletatavasti korraldati istutustööde läbiviimiseks keskkonnanifestivali Roheline Võru raames 14. septembril istutamistalgud, kus iga linlane sai anda oma panuse pargi liigirikuse kujundamisel. Keskkonnanifestivali ja istutustalgute korraldamist kaasrahastas Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Ehitustööd teostas Kivipartner OÜ ning ehitustööde omanikujärelevalve teenust osutas VT Haljastus OÜ. Ala arhitektuurse lahenduse töötasid välja Kivisilla OÜ maastikuarhitektid. Ehitustööde maksumuseks kujunes 849 135,90 eurot.

Maastiku loomist ja õuesõppeala rajamist kaasrahastab 220 752 euroga Eesti-Vene piiriülese koostöö programm 2014–2020.

Ullis Guth

Võru Järve Kooli ootab ees terviklik kaasajastamine

7. novembril kinnitas Vabariigi Valitsus haridusliku erivajadusega (HEV) õpilastele suunatud põhikoolide õppehoonete investeeringute kava, millega Võru Järve Kooli õppekeskkonna kaasajastamise projektile määrati toetus 2 145 600 eurot. Summa sisaldab EL-i toetust ja riiklikku kaasfinantseeringut ning moodustab kuni 100% abikõlblikest kuludest.

Toetus on suunatud eelkõige nende laste õpetamise ja üle Eesti tegutsevate koolide toetuseks, mille õpikeskkond vajab mahukaid investeeringuid. Riik otsustas toetada lisaks Võru Järve Koolile ka Pärnu Päikese Kooli, Tallinna Tondi Põhikooli ja Tartu Kroonuaia Kooli õppehoonete ehitus- ja korrastustöid.

Võru Järve Kool on oma tegevusega tõestanud end tugeva osana Võru linna põhikoolivõrgus ning vajaliku lülina piirkonna haridussüsteemis. Erivajadustega laste arv on Võru Järve Koolis viimastel aastatel olnud langev. Erituge vajavate õpilaste arv linnas ja piirkonnas on järjest suurenev, samas jääb alles ka toimetuleku- ja hooldusõppele suunatavate õpilaste kriitiline hulk.

Nii on Võru Järve Kooli ruumides alustatud kaasava hariduse raames eritoe õpilastele tugispetsialistide teenuste rakendamist. „Investeering tõstab kooli suutlikkust arendada koostööd tavakoolidega ning eritoe õpilasi tugiteenustesse tõhusamalt kaasata,“ ütleb kooli direktor Reet Kangro.

„Kaasajastatud sisuga õpikeskkond loob selliseks puudespetsiifiliseks õppeks vajalikud eeldused, andes Võru Järve Koolile positsiooni ja võimaluse tavakoolis õppivate eritoe õpilaste toetamiseks.“

Kangro peab oluliseks märkida, et käesoleva aasta alguses alustas Võru Järve Kool koostööd Võru Keslinna Kooliga: „Seega võime öelda, et kaasava hariduse rakendamine lihtsustatud õppel olevate eritoe õpilaste tugiteenuste osas koolidevahelise koostööna juba toimib.“

Linnavalitsuse haridusnõuniku Anita Kikase sõnul peab õppuritel, kelle hariduslik erivajadus takistab õppimist tavapärasel üldhariduskoolis, olema võimalus õppida spetsiaalses erivajadustega laste koolis. „Siit johtub ka jätkuv vajadus tagada meie regioonis hariduslike erivajadustega õpilastele suunatud õppe kättesaadavus kaasajastatud õppekeskkonnas,“ täpsustab ta. „Koostöös Võru Järve Kooli juhtkonnaga on linn HEV-õpilastele suunatud põhikoolide võrgu korrastamise meetme tingimustest lähtuvalt valmistanud ette koolile vajamineva õppehoone ja tervikliku õppekeskkonna kaasajastamise kava.“

Esimise etapi tegevusena asub linn korraldama koolihoone ja seda ümbritseva õueala ideekonkurssi, et leida tulevasele õppehoonele parim arhitektuurne lahendus.

Ullis Guth

Pilk Võru Järve Koolile kooliõuest, taamal paremal koolihoone vanem osa, mille asemele rajatakse uus kaasajastatud õppehoone. Foto: Ullis Guth

Projekti eesmärk, ees ootavad muudatused ja tulemused

- Täna toimub kooli õppetegevus suuresti amortiseerunud koolihoones (kõne all on just vanem, 1960. aastal ehitatud hooneosa), mille tehnilised ja olmetingimused ei võimalda kaasajastatud õppimist ja õpetamist toetavalt tingimusi.
- Koolihoone on kohati ebaturvaline (kitsad puidust trepikojad, vana elektrijuhtmetistik, ohtlikud piirded). Hoone välisseinad ei taga piisavat soojusisolatsiooni ja puudub ventilatsioon.
- Küttesüsteemirahvassid on paigutatud maa sisse ja suuresti amortiseerunud. Hoones liikumisel ei ole võimalik arvestada kõikide erivajadustega, nt garderoobiala on ratastooliga liikumiseks liiga kitsas; liikumis- ja raske vaimupuudega lastel on keeruline saada teise korruse õppeklassidesse jne.
- Kooliõue ei vasta tänastele vajadustele ühegi kooliastme lõikes, kuid eriti on puudu vanemale koolileale mõeldud tegevus- ja liikumisvõimalustest kooli kinnistul. Toetuse abil on plaanis arendada välja atraktsioonide- ja mänguala ning liikumisradadega õueala, millega paraneb tunduvalt õppekava toetavate õuesõppe tegevuste läbiviimine.
- Projekti tulemusena saab kool endale ka uue parkla.
- Olemasoleva koolihoone vanem osa on planeeritud lammutada ning rajada selle asemele uus, kaasajastatud õppehoone, mis töötaks integreeritult alles jääva, 2003. aastal ehitatud hooneosaga. Säilitatavas hoones olevaid kooliruumi kohandatakse nii, et need aitaksid tõhustada toimetuleku- ja hooldusõpet, samuti tagada HEV-õpilastele õpet toetavate tugiteenuste parem korraldus (vajadusel õppetöö väliste teenuste ja õõbimise võimaldamine) Võru Järve Koolis.
- Tugiteenuste osutamiseks määratud ruumides kooli praeguses uuemas osas tuleb teha sanitaarremondi linn omavahenditest, selle maksumus on esialgsel hinnangul suurusjärgus 60 000 eurot.
- Ehitustöödele lisandub koolimaja sisustamine, sh HEV-õpilastele vajalike õppe- ja abivahendite ning õppematerjalide soetamine. Nüüdisajastatakse ka õpetajate ja spetsialistide töökohad, kool saab enda käsutusse kaasajastatud IT-tehnoloogiaga vahendid.

KOMMENTAAR

Kait Kabun, arendusspetsialist

Hariduslike ja sisuliste eesmärkide kõrval ei saa mainimata jätta ka projektiga saavutatavat märkimisväärset säästu kooli majandamise kuludes võrreldes tänasega. Uue, energiatõhususe nõuetele vastava õppehoone rajamisega kaasneb oluline halduskulude, sh iga-aastaste küttekulude kokkuhoid.

Saadav investeeringutoetus katab kõik kooli õppekeskkonnaga seotud vajadused – Järve kool saab oodatud nüüdisaegsed õppe- ja töötingimused ning terviklikult lahendatud õppehoone. Projekti ja meie tegevuse eesmärk on ju see, et sihtrühmal – erituge vajavatel õpilastel, kes õpivad toimetuleku- või hooldusõppe õppekaval –, oleks võimalus õppida oma elukoha lähedal asuvas ja neile sobilikus ning nüüdisajastatud koolis.

LINNAVALITSUSE JA LINNAVOLIKOGU TEATED

Võru linnavolikogu istung 11. detsembril

Maamaksümäärade kehtestamine 2020. aastaks
2020. aasta maamaksümääraks kehtestati 2,0% maa maksustamishinnast aastas.

Võru linna 2019. aasta lisaelarve

Võeti vastu 2019. aasta lisaelarve, millega lisatakse eelarvesse Võru linnale ja Võru linna hallatavatele asutustele eraldatud toetused ja täiendavad tulud.

Ühise tegutsemise kokkuleppe sõlmimine

Otsustati sõlmida Võru ja Rõuge vallaga ühise tegutsemise kokkuleppe rajatava esmatasandi tervisekeskuse osas. Tervisekeskuse haldamiseks on plaanis luua kolme kohaliku omavalitsuse üksuse ühiselt loodav osahing. Osahinguga osad planeeritakse jaotada vastavalt tervisekeskuse rajamiseks tehtud panuse suurusele proportsionaalselt.

Määruste kehtetuks tunnistamine

Tunnistati kehtetuks Võru Linnavolikogu 12. septembri 2007. määrus nr 58 „Võru linna jäätmevaldajate registri asutamine“ paragrahvid 3 ja 5 ning Võru Linnavolikogu 20. veebruari 2008. määrus nr 73 „Võru linna jäätmevaldajate registripidamise põhimäärus“.

Võru linna 2020. aasta eelarve I lugemine

Esimese lugemise läbis linna 2020. aasta eelarve, mille maht on 19,3 miljonit eurot. Eelarvesse pole veel arvestatud riigieelarve toetusfondi, mis on u 3,5 miljonit eurot. Tulude eelarve on kokku 14,7 miljonit eurot, kulude eelarve 13,4 miljonit eurot ning põhivarade soetuse eelarve 4,2 miljonit eurot.

2020. aasta peamine eesmärk on avalike teenuste kvaliteedi ja üldise konkurentsivõime tõstmine. Võru linn panustab kvaliteetse tööpõhise hoidmise ja arendamise ning investeerib tulevikuvõimaluste loomiseks. Töös on noortele ettevõtjatele loomekeskuse väljaarendamine ja käivitamine. Linn liitub noorte spetsialistide

toetuse programmiga eluaseme soetamiseks ning korramiseks. Suurendatakse muinsuskaitsealal asuvate hoonete rekonstrueerimise toetuse mahtu.

Investeeringute valdkonnas jätkatakse juba aastaid hoitud prioriteete, samuti linna põhitänavate kapitaalse rekonstrueerimisega. Lõpetatakse Röpina maantee remont ja rekonstrueeritakse Vilja tänava lõigul Röpina maantee ring Vabaduse tänavani. Lisaks tehakse ettevalmistusi Jaama tänava rekonstrueerimiseks aastal 2021. Linn panustab jätkuvalt kortermajade sissesõiduteede ja parklate korramiseks.

Eesmärk on olla atraktiivne ja lastesõbralik linn. 2020. aastal renoveeritakse energiatõhusaks lasteaed Päkapiik ning investeeritakse koolidesse. Alustatakse Järve kooli uue õppehoone rajamise ettevalmistustöödega, viiakse läbi Kubija spordikeskuse uue teenindushoone ideekonkurss, projekteeritakse Kreutzwaldi kooli B korpus ja keskraamatukogu rekonstrueerimine. Erinevatesse linnapiirkondadesse rajatakse mänguväljakuid.

Eelarve muudatustepanekuid saab esitada 7. jaanuarini 2020.

Võru linnavalitsuse istungitel

Toetuse andmine

Spordiklubile BYAKKO otsustati anda toetust 480 eurot majutuskulude katteks – Võru linna sõpruslinna Kanivi (Ukraina) judoklubi Ivazar treenerite ja sportlaste võõrustamiseks. Võru Pensionäride Päevakeskuse poolt korraldatava eakate õpetajate seltsi ASTRA piduliku jõululaua korraldamist otsustati toetada 200 euroga ning mittetulundusühingu Võrumaa Südamesõprade Seltsi jõulupeo läbiviimist 320 euroga.

Ürituse kooskõlastamine ja väljaku sulgemine

Füüsilisest isikust ettevõtjale Sirle Sillastele anti nõusolek avaliku ürituse „Võru talvela“ korraldamiseks 20. detsembril kell 9–16. Ürituse läbiviimiseks on keskvaljak suletud kell 6–17.

Teenuslepingu sõlmimine

Taristuhaldus OÜ-ga otsustati sõlmida tänavavalgustuse teenuse osutamise leping 2020. aastaks. Lepingu hind on 5826 eurot (sisaldab käibemaksu) ühes kalendrikuus. Taristuhaldus OÜ kohustub 2020. aastal välja ehitama 10 uut valgustuspunkti.

Katastriüksuste liitmine

Nõustuti Vabaduse 22 (pindala 763 m², sihtotstarve 50% tootmismaa, 50% ärimaa) ja Vabaduse 22a (pindala 117 m², sihtotstarve 100% ärimaa) katastriüksuste liitmisega. Moodustatavale katastriüksusele määrati aadressiks Vabaduse 22 ja sihtotstarve 50% tootmismaa, 50% ärimaa.

Sihtasutuse Võru Kreutzwaldi Kooli Fondi nõukogu liikmete nimetamine

Sihtasutuse Võru Kreutzwaldi Kooli Fondi nõukogu liikmeteks nimetati Juho Toomik, Henn Tarro, Aivar Halapuu, Kalle Kõiv ja Kerstin Tammjärv.

Võru linna jäätmevaldajate registri põhimäärus

Kehtestati uus Võru linna jäätmevaldajate registri põhimäärus, mis arvestab nii kehtivate õigusaktidega kui ka võimaldab kaasaegseid tehnilisi lahendusi. Põhimäärus hakkab kehtima 1. jaanuarist 2020.

Ehituslubade väljastamine

Väljastati ehitusluba üksikelamu ehitamiseks asukohaga Laane 20, kontorihoone-garaaži ümberehitamiseks asukohaga Ringtee 10, laohoone ümberehitamiseks asukohaga Ringtee 10, vee- ja kanalisatsioonitorustike ehitamiseks asukohtadega Tööstuse tänav T1, Tööstuse tänav T2, kaubanduskeskuse ümberehitamiseks asukohaga Koreli 81, kaksikelamu laiendamiseks asukohaga Petseri 13, äri- ja eluhoone ümberehitamiseks asukohaga F. R. Kreutzwaldi 54, kaksikelamu ehitamiseks asukohaga Tööstuse 12,

kaubanduskeskuse laiendamiseks asukohaga Kooli 6 ning äri- ja tööstushoone ehitamiseks asukohaga Kivi 27.

Kasutuslubade väljastamine

Väljastati kasutusluba iseteeninduslikule autopesulale asukohaga Vilja 1 ja abihoonele asukohaga Raudtee 37.

Loa andmine müra tekitamiseks

Kaitsevägele anti nõusolek 2. jalaväebrigadi Kuperjanovi jalaväepataljoni väljaõppe harjutuste läbiviimise ajal müra tekitavate imitatsioonivahendite

kasutamiseks 2. jaanuarist kuni 23. detsembrini 2020 tööpäevadel kell 7–20 Kaitseväge Taara linnaku territooriumil (Kose tee 3a, Võru linn). Vahetult enne laskeväljaõppe toimumist teavitatakse üldsust.

Riigihanke tulemuse kinnitamine

Riigihanke „Lumekahuri ja rajatraktori ost“ võitis Kessu OY. Rajatraktori osas oli pakkumuse maksimumseks 65 000 eurot (ostetav rajatraktor) ja 14 000 eurot (müüdiv rajatraktor) ning lumekahuri osas 15 000 eurot.

Laenulepingu sõlmimine

Aktsiaseltsiga SEB Pank otsustati sõlmida finantseerimislaenu leping.

Isikliku kasutusõiguse seadmine

Anti nõusolek isikliku kasutusõiguse seadmiseks Elektrilevi OÜ kasuks Tööstuse tänav T2 kinnistule, määrati isikliku kasutusõiguse ala ning tingimused.

Üksikelamu püstitamiseks projekteerimistingimuste kinnitamine

Kinnitati projekteerimistingimused Tulika 6 kinnistule üksikelamu püstitamiseks.

AVALIK RUUM

Veneetsia arhitektuuri biennaali Eesti ekspositsiooni autorid kutsuvad kõiki üles saatma fotosid uutest linnasüdametest

Tuleval aastal Eestit Veneetsia 17. arhitektuuri biennaalil esindava ekspositsiooni „Väärakas kahanemine“ autorid kutsuvad kõiki eestimaalasi üles saatma fotosid viimastel aastatel Eesti Vabariiki 100 arhitektuuriprogrammi „Hea avalik ruum“ raames valminud linnaväljakutest ja -keskustest Tõrvas, Põlvas, Valgas, Raplas, Võrus, Kuressaares, Elvas ja Rakveres.

„Kutsume üles pildistama nimetatud linnade uuendatud keskusi ning inimeste ja elu toimimist nendes. Tähtis on, et foto kannaks emotsiooni, sellel oleks näha inimesi nautimas ja kasutamas uut linnaruumi,“ ütles ekspositsiooni üks autoritest arhitekt Kalle Vellevoog.

Valikut fotodest kasutatakse Veneetsia 17. arhitektuuri biennaali Eesti ekspositsioonil „Väärakas kahanemine“ Veneetsias ning selle hilisemal ringsõidul mujal Euroopas ja Eestis. Biennaal on Veneetsias

avatud 23. maist kuni 29. novembrini 2020 ja seda külastab tavaliselt kuni 300 000 inimest.

Eelistatud on horisontaalsed fotod ning pilte saab 31. märtsini üles laadida veebilehele avalikruum.ee/veneetsia2020, kust leiab ka täpsema tingimuste kirjelduse.

Veneetsia 17. arhitektuuri biennaali Eesti ekspositsioon „Väärakas kahanemine“ keskendub kahanevate linnade elukeskkonna kvaliteedi parandamisele. Autorite (Jiri Tintera, Kalle Vellevoog, Garri Raagmaa, Martin Pedanik ja Paulina Pähn) sõnul on rahvastiku kahanemise põhjused globaalsed, kuid tagajärjed lokaalsed. Üks viis, kuidas selle nähtusega võidelda, on keskenduda elukvaliteedi parandamisele ning kohatunnetuse ja -identiteedi tugevdamisele. Eesti ekspositsiooni sõnum on, et kvaliteetsel linnaruumil on selles võitluses väga oluline roll ning selle heaks saavad linnad ja arhitektid väga palju ära teha.

- Ekspositsioonil kasutatakse näidatena programmi „Hea avalik ruum“ käigus 2018.–2019. aastal valminud linnaväljakuid ja -keskuseid Tõrvas, Põlvas, Valgas, Raplas, Võrus, Kuressaares, Elvas ja Rakveres.
- Ekspositsioon tutvustab linnaruumi arengusuundi linnades kolmel ruumiskaalal: riik, linn ja linnasüda.
- Eesti on Veneetsia arhitektuuri biennaalil osalenud alates 2000. aastast, seni kokku üheksal korral.
- Eesti ekspositsiooni produtsent ja rahvusvahelise kuraatorivõistluse korraldaja on Eesti Arhitektuuri keskus, kaaskorraldaja on Eesti Arhitektide Liit ning koostööpartnerid kultuuriministeerium ja Eesti Kultuurkapital.
- Fotod linnaväljakutest saab alla laadida veebiaadressilt <https://www.dropbox.com/sh/mfn7bdckjhtkgn/>.
- Lisainfo: Eve Arpo, tel 5646 0564, eve@arhitektuurikeskus.ee.

VÕRU KESKLIINNA KOOL VÕTAB

alates 6. jaanuarist 2020 konkursi korras tööle:

- eripedagoogi (1,0 ametikohta)
- klassiõpetaja (1.-6. klass; 1,0 ametikohta)

Avaldus, CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiad saata hiljemalt 27. detsembriks 2019 e-posti aadressile kaare@tamula.edu.ee. Lisainfo telefonil 516 6792.

Kallis soojuste klient!

Hoolimata sellest, et meie ilmastik muutub aasta-aastalt soojemaks, pole kevad, suvi, sügis ja talv kuhugi kadunud. Tasub ainult nina välja pista, kui saame aru, et toasoo võimaldab meil unustada väljas valitsevad külmakraadid ja tuulise kõleduse, mis vahel võib meid tabada isegi suvisel ajal. Teadmine, et saame toasoojuse iga kell lahti keerata, annab meile kindluse ja meelerahu. Puhkehetked diivaninurgas või aeg, mille saame soojas toas veeta koos oma lähedastega, on väärtuslik osa meie elust ning just seda kaugküte meile võimaldab.

Täname Teid selle aasta eest! Soovime Teile kaunist jõuluootust ja killukest soojust igasse järgnevasse päeva!

Danpower Eesti AS

IN MEMORIAM

AAVO LIND
28.04.1933 – 02.12.2019

Aavo Lind sündis 28. aprillil 1933. aastal Võrumaal Mõnistes. Kirjandushuvilise noormehena õppis ta Tartu Õpetajate Instituudis eesti keelt ja kirjandust, seejärel vahetas eriala ja lõpetas 1956. aastal Tallinna Pedagoogilise Instituudi (tänapäev Tallinna Ülikool)

matemaatika-füüsika õpetaja kutsega. Õpetajana töötas Aavo Kärkla keskkoolis, Võru I keskkoolis, Tabivere keskkoolis, Parksepa keskkoolis ja Võru Kreutzwaldi gümnaasiumis. Õpilaste ees seisis ta väsimatuna kuni 2010. aastani.

Aavo Lind on autorina või kaasautorina loonud enam kui 30 matemaatikaõpikut, käsiraamatut, ülesannete kogumikku.

Aavol oli palju hobbisid: liikumine ja tervisesport, matkamine, reisimine, reisikirjade kirjutamine, luuletamine ja laulusõnade loomine, fotograafia, aiandus. Ta oli särava, ladusa väljendusoskusega hea kirjutaja ja kõneleja, hea huumorisooniga tore kaaslane.

Aavo oli tõeline Õpetaja, kellel oli alati aega selgitada ja seletada, aidata, toetada ja innustada. Tema arvukatel õpilastel on väga vedanud, et just Aavo juhtus matemaatikat õpetama või sattus klassijuhatajaks. See ei olnud pelgalt

arvude maailmas toimetamine, vaid midagi palju enam – see oli elutarkuste, ellusuhtumise, maailmavaate ja hakkamasaamise õppimine. Aavo ei pakkunud valmis tõesid, oma eeskujuga ja suhtumisega maailma asjadesse, kõige külge ja omakasupüüdmatu hoolimisega mõjutas ta oma õpilasi. Aavo oli ka suurepärase, abivalmis kolleegi, abikaasa ja isa, kellelt oli alati midagi õppida.

1978. aastal pälvis Aavo Lind toonase Eesti tunnustuse teenelise õpetaja aunimetuse. Hilisematel aegadel kandis õpetaja-metoodiku austavat tiitlit.

2008 omistati Aavo Linnule Võru linna teenetemärk.

Meenutagu see Aavo õpilastele kirjutatud lustakas luuletus elu rutakust ja kaduvust, aidaku meil end ikka kokku võtta ja edasi tegutseda Aavolt õpitud tarkusele tuginedes.

*Kas märkad aja ruttu, kui tunnis haigutad
või ajad tühja juttu või lihtsalt maigutad.
On riigeksam turjal, sa otsustama pead,
ja õpsid häälel kurjal ei ennusta sul head.*

Võru Linnavolikogu
Võru Linnavalitsus
Võru Kreutzwaldi Kool
Parksepa Keskkool
Õpilased ja kolleegid

ETTEVÕTLUS

Selgusid Võrumaa parimad ettevõtted ja ettevõtja

Võrumaa Arenduskeskus tunnustas 28. novembril Võru kultuurimajas Kannel toimunud pidulikult üritusel maakonna parimaid ettevõtteid ja ettevõtjat. Hindamiskomisjonile laekunud 22 kandidaadi seast valiti laureaadid kuues kategoorias. Aunimetuse pälvisid AS Barrus, OÜ Hamery, OÜ VIP-Mööbel, Solarflow OÜ, AS Värska Vesi ja Taimar Timmi.

- **AS Barrus** – Võru maakonna aasta suurettevõtte 2019. See tiitel antakse välja konkurentsivõimelise majandustegevusega ettevõttele, milles on rohkem kui 50 töötajat ja kes on tegutsenud kauem kui kolm aastat. See firma on Võru maakonna üks suurematest tööandjatest (249 töötajat). Ettevõtte põhivaldkonnaks on puit, võib isegi öelda liimpuit ja kõik sinna juurde kuuluv. Ettevõtte peab oluliseks kohaliku kogukonna arengut ning seetõttu panustatakse Võrumaa noorte spordi- ja kultuuriellu. 2018. aasta müügitulu oli ligi 50 miljonit eurot, 73% sellest eksporditi.
- **OÜ Hamery** – Võru maakonna aasta väikeettevõtte 2019. See tiitel antakse välja konkurentsivõimelise majandustegevusega ettevõttele, milles on alla 50 ja üle 10 töötaja ning kes on tegutsenud kauem kui kolm aastat. Tunnustamist väärib ettevõtte juba põhjusel, et tänaseni on suudetud edukalt ning majanduslikult tõusvas joones tegutseda rõivaste ja rõivaisandite tootmise sektoris, milles ettevõtete ja töökohtade arv Eestis pigem vähenema kipub. Müügitulu on kasvanud viimased 10 aastat stabiilselt nagu ka töötajate

Nominendid ja laureaadid ühisel pildil. Foto: Aigar Nagel

arv – 23-lt 34-ni. 2018. aastal kasvas müügitulu aga enam kui 30%. Ettevõtte on Eesti Töötukassa hea koostööpartner. Suur hulk tänastest töötajatest on ameti selgeks õppinud läbi töötukassa tööpraktika.

- **OÜ VIP-Mööbel** – Võru maakonna aasta mikroettevõtte 2019. See tiitel antakse välja konkurentsivõimelise majandustegevusega ettevõttele, milles

on alla 10 töötaja ja kes on tegutsenud kauem kui kolm aastat. See firma on stabiilne väike tööandja oma piirkonnas, ühest Venemaa piiripunkti paari kilomeetri kaugusel. Ettevõtte areneb pidevalt, viimastel aastatel on tehtud suurem investeering ehitusse. Läbi töötukassa on praegu ettevõttes praktiliselt kaks noort, ta on aktiivne Kagu-Eesti Puiduklastri liige.

- **Solarflow OÜ** – Võru maakonna aasta startija 2019. See tiitel antakse välja kuni kolm aastat tegutsenud ettevõttele, kes on oma tegevuse edukalt käivitanud. See firma pakub nutikaid lahendusi, nende poole võib julgelt pöörduda erinevate elektrialaste küsimustega, sest nende silmaring on väga lai ning hea suhtlemisoskus toob esile positiivsed tulevikuväljavaated päike-seeenergeetika osas, nii iseloomustas firmat selle kandidaadi esitaja.
- **AS Värska Vesi** – Võru maakonna aasta tööandja 2019. See tiitel antakse välja ettevõttele, kes on oma tegevusega oluliselt panustanud oma töötajatele heade töötingimuste ja töökeskkonna loomisel, on toetanud töötajate ühistegevusi ja heaolu.
- **Taimar Timmi** – Võru maakonna aasta ettevõtja 2019. See aunimetuse antakse välja edukale ettevõtjale, kelle juhtida on kaks või enam ettevõtet ja kes on ühiskondlikult aktiivne, panustanud kogukonda, esile toonud oma tegevuses piirkonna kultuurilist eripära ning on eeskujuks teistele.

Hea koostöö eest ettevõtluse valdkonnas anti tänukiri Eesti Töötukassa Võrumaa osakonnale.

Ivi Martens, SA Võrumaa Arenduskeskus atesteeritud ettevõtluskonsultant

TUNNUSTUS

Võru linn tunnustas oma abipolitseinikke

14. novembril Jaagumäe Toidukeskuses toimunud pidulikult tänuüritusel tunnustasid Võru politsei ja Võru linnavalitsus üheskoos linna avaliku korra ja turvalisuse tagamisel silma paistnud tublisid abipolitseinikke. Linn pidas väikse meenega mees tublisid grupijuhate Anti Haugast, Tiit Tõntsu ja Egon Taali ning politseipoolset abipolitseinike koordinaatorit Elar Sarikut. Tänuüritusel osales 17 abipolitseinikku.

Tänuüritusel osalenud: (esireas vasakult) abipolitseinikud Lauri Kasak, Kalev Tammoja, Mati Leotoots, Aigar Kalnapenkis, Mati Urbanik ja Eve Breidaks, Lõuna prefektuuri abipolitseinike koordinaator Ly Brikkel, abipolitseinikud Andres Pindis, Andu Värton, Egon Taal, Tiit Tõnts ja Priit Ihats, (tagareas vasakult) abipolitseinikud Argo Laanemaa ja Andrus Valge, linnapea Anti Allas, Kagu politseijaoskonna patrulltalituse juht Madis Soekarusk, Võru abipolitseinike rühma juht Elar Sarik, abipolitseinikud Kuldar Raudsik, Ain Banhard ja Oskar-Evald Truu, abilinnapea Toomas Sarapuu ning abipolitseinik Mairi Aasa. Foto: Aigar Nagel

HUVITAV TEADA

- Abipolitseinikuna tehtavad töötunnid on inimese oma vaba tahe panustada ühiskonna turvalisusesse. Politsei tegevuses osalemise ajal on abipolitseinik riigivõimu esindaja, kelle seaduslikud korraldused on täitmiseks samamoodi kohustuslikud nagu politseinike omad.
- Võrumaal on praegu 45 aktiivset tegutsevat abipolitseinikku.
- Politsei- ja piirivalveamet tunnustab igal aastal oma tublimaid abipolitseinikke politsei aastapäevapeol novembrikuus. Tänavu 1. novembril tunnustati sellel üritusel näiteks hinnalise kingitusega Võru abipolitseinikku Aigar Kalnapenkist ja prefekti tänukirjaga Võru abipolitseinikku Anti Haugast.

Võrumaa Arenduskeskus tunnustas tegusamaid kodanikke ja silmapaistvamaid ühendusi

Võrumaa Arenduskeskus tunnustas 26. novembril Lüübnitsa külakeskuses maakonna tegusaid kodanikke ning silmapaistvamaid ühinguid ja ettevõtteid, kes kodanikuühiskonna tegevusi toetavad.

Võru maakonna silmapaistvaim ühing 2019 on Võru linnas tegutsev kogukonnakeskus **Saagu Parem MTÜ**, kus tegutseb heategevuspool, korraldatakse heategevuslikku jõulupidu lastele ja toimetatakse igapäevaselt aktiivselt sotsiaalvaldkonna teemadega. Kogukonna liikmed kirjeldavad keskust kui kohta, kus on võimalik tunda end vajaliku ning väarikana, seal õpetatakse ise toime tulema, aidatakse nõu ja jõuga, leitakse sponsor või tugiisik. See koht on avatud ustega kõigile ja tühja südame või uue mõteta ei lahu sealt keegi.

Lõppeva aasta Võru maakonna tegusaim kodanik on MTÜ Kaikamäe üks eestvedajatest ja Kaika seltsimaja hing **Lilian Freiberg** ning Võru maakonna kodanikuühiskonna toetaja **Antsla Tarbijate Ühistu**.

Internetis läbi viidud rahvahääletusel kogus enim toetust aastaid südame ja teoga Antsla ja Urvaste kodanikuaktiivsust toetanud **Evelyn Tõniste**. Komisjoni eri tunnustuse kogukonna turvalisuse eestvedajale pälvis **Ruuta Ruttas-Küttim**.

Kokku esitati tunnustamiseks 23 kodanikku, 6 ühendust ja 5 ettevõtet. Laureaadid valis töögrupp, kus olid esindatud Võrumaa Arenduskeskus, Võru Instituut, Setomaa Liit, Võrumaa Partnerluskoogu ja Eesti Kodanikuajakirjanduse Selts.

Võrumaa Arenduskeskuse tunnustuse pälvinud: (vasakult) Saagu Parem MTÜ eestvedaja Piret Haljend, Ruuta Ruttas-Küttim, Evelyn Tõniste ja Lilian Freiberg. Foto: Tiina Männe

KOMMENTAAR

Toomas Sarapuu, abilinnapea

Peame abipolitseinike panust linna üritustel ja tegemistes kaasaaitamisel väga oluliseks. Vähi, mida linn saab omalt poolt teha, on neid väikese õhtusöögi ja hea sõnaga meele pidada. Tegemist on väga tublide inimestega, kes oma vabast ajast ei pea paljaks, et muuta Võru linn veel sõbralikumaks ja turvalisemaks paigaks, kus kõigil on hea elada.

Elar Sarik, Võru piirkonnapolitseinik

Traditsiooni Võrumaa abipolitseinike ühiseks/täiendavaks esiletõstmiseks alustasime möödunud aastal. Sellised motivatsiooniüritused annavad hea võimaluse abipolitseinike omavahelisteks kohtumisteks ning kogemuste ja tunnustuse jagamiseks. Arvestades seda, kui palju need inimesed oma vaba aega kohaliku elu turvalisemaks muutmiseks panustavad, on motivatsiooniüritused ja siiras tänu vähim, mida vastukaaluks neile pakkuda saame. Võimaluse korral jätkame selliste üritustega igal aastal.

FOTOKONKURSS

Võru maakonna fotojahi „Euroopa Liidu eri“ peauhinna võitis noor tudeng Maili Raudsepp

Võrumaa Arenduskeskuse, Võrumaa Turismiinfokeskuse ja Europe Direct Võru teabekeskuse esimene ühine fotojaht jõudis eduka lõpuni. Fotojaht kestis 2 kuud, laekus 65 fotot, mis said kokku 7405 häälet.

Fotojahi peauhinna võitis noor tudeng Maili Raudsepp, kelle UMA MEKK kohvikute nädalal tehtud pilt sai hääletajate poolt kõige kõrgemad hinded.

„Fotojaht „EL-i eri“ oli väga tore ettevõtmine ja ma olin üllatunud, kui palju erinevaid Euroopa Liidu rahastatud objekte meie piirkonnas on. Varem ei osanud selle peale mõeldagi. Kindlasti plaanin osaleda ka tulevastel fotojahtidel,“ kommenteeris Maili Raudsepp.

Fotojahi eesmärk oli anda inimestele põhjus taas külastada vanu tuttavaid kohti ning avastada uusi. Teiseks oluliseks eesmärgiks oli teadvustada, kuidas on Euroopa Liidu rahasid Võru maakonnas kasutatud.

„Meie esimest fotojahi võib pidada väga edukaks. Fotojahile laekus fotosid enam kui kolmekümmelt inimeselt. Oma lemmikutele anti hääli väga aktiivselt ning tore oli näha jagamisi ka sotsiaalmeedias. Loodame, et fotojahide korraldamisest saab uus traditsioon

meie maakonnas,“ kommenteeris Europe Direct Võru teabekeskuse koordinaator Aigi Young.

Fotojahi korraldamist toetasid Euroopa Liit ja SA Võrumaa Arenduskeskus. Laekunud pildid leiab edaspidi visitvoru.ee lehelt galeriist ning soovi korral on neid võimalik kasutada Võru maakonna turunduslikel eesmärkidel, saates päringu Võrumaa Arenduskeskusele.

Fotojahi auhinna võitja Maili Raudsepp (Foto: Kadri Moppel) ja võidufoto.

Alanud on uus fotojaht „Talve võlumaa“

Võrumaa Arenduskeskus kuulutas detsembri alguses välja uue foto-konkursi – Võru maakonna fotojaht „Talve võlumaa“, mis kestab 29. veebruarini 2020. Jahil osalemiseks ei ole oluline, kui noor või vana on fotograaf, tuleb vaid pildile püüda oma „Talve võlumaa“ Võru maakonnas.

Fotod saab üles laadida veebilehele www.visitvoru.ee, kust leiab ka fotojahi tutvustuse ning reegliid. Lisaks fotode esitamisele on kõigil huvilistel võimalik pilte ka hinnata ning soovi korral neid sotsiaalmeedias jagada. Fotojahi auhinnad on välja pannud Võru maakonnas paiknevad teenusepakkujad ning tootjad. Fotojaht on üks osa kampaaniast „Jõuluuag Võru maakonnas“, mis jagab tegevussoovitusi, mida põnevad saab talvel kogeda Võru maakonnas.

KOMMENTAAR

Kadri Moppel, turismikoordinaator

Talv on meil siin Eesti kagunurgas tavaliselt lumerohke ning loodus pakub imelisi vaateid – kogu maakond muutub justkui talve võlumaaks. Et kogu see ilu pildile püüda, siis kuulutama välja fotojahi koondnimega „Talve võlumaa.“ Oodatud on fotod nii talvest kui ka jõuluootusest, pildistada võib loodust, hooneid, inimesi – kõike, mis kannab endas edasi talve emotsioone. Oluline on vaid, et pilt on tehtud Võru maakonnas. Fotojaht on hea võimalus jagada oma imelisi kogemusi esimesest lumest, jalutuskäikudest metsas või osaletud üritustest.

TASUB TEADA

Soovitused veetorustiku külmumise vältimiseks

Saapunud külmad ilmad võivad kaasa tuua ebameeldiva üllatuse veetorustiku külmumise näol.

Kõige ohtlikum periood, mil tuleks torude külmumisele erilist tähelepanu pöörata, on just ilma muutumise aeg, kui pärast pikemat aega olnud külmasid järgneb õhutemperatuuri tõus (maapinnale tekib sulanud lumest veekiht, mis võib maapinna külmumise piiri veelgi alandada).

Veetorud on üldjuhul metallist või plastikust. Toru külmudes on jäätunud vee maht suurem ning paisudes võib torustik lõhki külmuda. Plasttoru on üldjuhul elastsem ja vee külmumise korral annab veidi järgi. Seetõttu on plasttoru lõhkemiseohu väiksem, kuid korduval läbikülmumisel võib ta siiski puruneda.

Ehitusnormide kohaselt tuleb veetoru paigaldada allapoole maapinna külmumise piiri. Kui see ei ole tehniliselt võimalik, tuleb kasutada torude lisasoojustamist kas torustiku isoleerimisega või küttekaabli paigaldamisega. Kindlasti tuleb silmas pidada ka veetoru maja sisendi asukohta. Tuleb ette, et väljaspool hoonet asuv toru ehitatakse vastavalt ehitusnormile, kuid veetorusisend paigaldatakse näiteks vaid 80 cm sügavusele. Sellisel juhul on oht, et käredate külma tekib just sisendi (vundamendi) juurde n-õ külmasild ning vesi torustikus külmub.

Lihtsaim ja ökonoomsem meetod on külmasilla vältimiseks kasutada küttekaablit või katta veetoru EPS isolatsioonikoorikuga või mineraalvillast soojustusega (isolatsioon peab olema kaitstud niiskuse eest, sest niiskuse korral võib märgatavalt väheneda soojustuse efektiivsus). Samuti on suurema külmumishooga torustikud, mis ristuvad või paiknevad teeradade või sissesõiduteede all.

Paljud hoonetes asuvad veetorude külmumisprobleemid saavad alguse veemööduõlmedest, kus külmaperioodil langeb õhutemperatuur alla 0 kraadi. Olukorra lahendamaks ajutise küttekeha paigaldamine veemööduõlme juurde, mis hoiaks temperatuuri üle 0 kraadi. Kuna üldjuhul on veemööduõlm keldris, siis aitaks ka keldri akende ja uste

Pühade ajal ollakse rohkem kodus ja juhtub rohkem tõsiseid tulekahjusid

Kodu peab igale inimesele olema koht, kus end turvaliselt tunda. Paraku juhtub enamus surmaga lõppevatest tulekahjustest just eluruumides. Kodune tuleohutus on talvel ja pühadeperioodil eriliselt tähtis, sest kodus viibitakse palju, kasutatakse lahtist tuld ja elektriseadmeid, millest tulekahjud sagedasti alguse saavad. Ohte, mis meid kodus varitsevad, saame me ainult ise kontrolli all hoida. Päästemeet aitab kodused ohukohad meelde tuletada ning annab nõu, kuidas õnnetusi ära hoida.

- Kütunlaide ei tohi jätta järelevalveta põlema ning need peavad olema pandud kindlale mittesüttivast materjalist alusele, eemale süttida võivatest asjadest, näiteks kardinast või ajalehtedest. Samuti ei tohi järelevalveta jätta küdevat ahju või pliidiil valmivat toitu.
- Pliidile valmima unustatud süttiv toit süttab ümbruse ning sellest võib areneda äärmiselt tõsine tulekahju. Kõige rohkem toidukõrbemisi juhtub sellest, et minnakse toidu valmistamise ajal magama või korra kodust minema. Eelmisel aastal oli üle 500 päästjate väljakutse seotud toidukõrbemistega.
- Väldi elektrivõrgu ülekoormamist, samuti kontrolli elektrijuhtmete korrasolekut. Vanad vigased juhtmed ning elektriseadmed tuleks kasutuselt kõrvaldada.

OLULINE TEADA

1. märtsist 2020 saab politseid kutsuda vaid numbrilt 112

29. veebruaril 2020 suletakse riikliku otsusega jäädavalt seni politsei kutsumiseks kasutusel olnud lühinumber 110. Kuni sulgemiseni informeerib automaatteavitus helistajaid nende kõne suunamisest hädaabinumbri 112. Alates 1. märtsist 2020 kõnesid ei suunata ja automaatteavitus informeerib helistajat, et number on suletud ja valida tuleks 112.

Politsei lühinumbri sulgemine lõpetab riikliku projekti ühtse hädaabiteenuse loomiseks ja selle tulemusel jääb Eestis kasutusse üks hädaabinumber 112, kust saab kutsuda

appi nii politseid, päästet kui ka kiirabi. See lahendus on aidanud muuta inimeste abistamise süsteemsemaks ja kiiremaks.

Üks oluline põhjus, miks abivajajatel tuleb eelistada numbrit 112, on kahtlemata kiirus. „Hädaabinumbri 112 tehtud kõne tuleb meie süsteemi ilma suunamise ja automaatteavituseta. Teine ja veelgi olulisem põhjus on see, et helistajate täpsem positsioneerimine on võimalik vaid hädaabinumbri 112 helistades,“ kirjeldas Häirekeskuse Lõuna keskuse juhataja asetäitja Katrin Mikson, kelle sõnul on oluline,

et teadmine 112 kui ainsast hädaabinumbri järele helistavate inimesteni. „Proovime omalt poolt teha kõik, et probleeme tekiks võimalikult vähe.“

Politseid saab numbrilt 112 kutsuda juba aastast 2015 ja enamik abivajajatest on selle muudatuse juba omaks võtnud. „Viie aastaga on lühinumbri 110 valijate hulk langenud 2% kõikidest kõnedest, mis Häirekeskusele tehakse. Kuigi protsentuaalselt on see Häirekeskusele tehtavast miljoni kõnest väike hulk, räägime me hinnanguliselt siiski 20 000–40 000 kõnest,“ kirjeldab Mikson probleemi tõsidust.

soojustamine. Vundamendi läbiviiki või mõni muu toru sisenemise koht majja ongi kõige ohtlikum külmumiskoht. Tavaliselt on külmasildade tekkimise põhjuseks soojustamata vundament ja kütmata või mitte piisavalt kütetud ruumid. Liiga madala õhutemperatuuri korral võib veearvesti veemööduõlmes külmuda. Üldjuhul tunneb külmunud veearvesti ära purunenud klaasi või klaasi alla tekkinud vee järgi, peale mida veearvesti lakkab töötamast.

Vee-ettevõtte tuletub meelde, et veearvesti külmumisel tuleb kliendil hüvitada veemööduõlmes asuv veearvesti koos paigaldamiskuludega. Kaugloetavate arvestite puhul ulatub kulu suurus kuni 100 euroni.

Suvelates või hoonetes, mida igapäevaselt ei kõeta, tuleks vesi ajutiselt sulgeda ja torustik veest tühjaks lasta. Vee sulgemise liitumispunkti saab tellida AS-i Võru Vesi avariitelefoni numbril 515 0315.

Üheks abinõuks veetoru külmumise vastu on veekraani niri-sema jätmine, sest kui vesi liigub, ei külmu see torustikes. Seda abinõud tuleks kasutada siiski mõistlikkuse piires. Vahel ainuüksi sellest ei piisa, kuna niri-semine vaid pikendab külmumise perioodi.

Juhul, kui Teil siiski kinnistusi-sene veetorustik ära külmub, soovime abi saamiseks pöörduda AS-i Võru Vesi või teiste torutöid teostavate ettevõtete poole.

AS-i Võru Vesi avariitelefoni number on 515 0315.

AS Võru Vesi

KRIISI JÄLGEDES

Vee-ettevõtte jagasid Võrus linnas toimunud ümarlaual kogemusi kriisiolukordadega toimetulekuks

Võru Vesi AS-i juhatuse liige Juri Gotmans (paremal) kolleegidele oma kogemusi jagamas, tema kõrval Eesti Vee-ettevõtete Liidu tegevjuht Pille Aarma.

Eesti Vee-ettevõtete Liit koostöös Võru Vesi AS-i, Emajõe Veevärk AS-i ja Kehtna Vesi OÜ-ga korraldas ümarlaua, et jagada kogemusi ja anda soovitusi kriisiolukordades toimetulekul.

19. novembril toimunud kohtumisel jagas Võru Vesi AS-i juht Juri Gotmans oma kogemusi kriisiga toimetulekul ja esitles toimepidevuse tagamise plaane tulevikuks. Emajõe Veevärk AS-i juhi Andres Aruhein tutvustas oma meeskonna poolt koostatud toimepidevusplaani põhimõtteid. Endine Lääne päästkeskuse Raplamaa päästepiirkonna juhataja, praegune Kehtna Vesi OÜ juht Raul Aarma tõi välja, et kõige olulisem on teha omavahel koostööd ja mitte jääda kriisiolukorras ükski.

Vee-ettevõtte tõesid kohtumisel, et kui hädaolukord on kogu riigis, siis ei ole ettevõtetele kriisikavadega palju midagi teha. Kriisikavad on abivahendiks, kui kriisist on puudutatud väiksemad piirkonnad.

Kohtumisel osalesid 24 ettevõtte esindajat.

AS Võru Vesi

- Igapähe kodus, kes enda ja oma lähedaste elu tähtsaks peab, on suitsuandur. Seaduse nõudel peab igas kodus oleks vähemalt üks nõuetekohaselt lakke paigaldatud suitsuandur. Mida varem tulekahju avastatakse, seda suuremad on ka päästjate võimalused tulemuslikku abi osutada. Tulekahjude ränkade tagajärgede põhjuseks ei ole enamasti mitte päästjate hiline kohale jõudmine, vaid just tulekahjude hiline avastamine.
- Kõigil inimestel on võimalik saada kodu ohutusele päästjate hinnang. Päästjate kodukülastuse tellimiseks saate ennast, oma abivajavat naabrit või tuttavat registreerida päästeala infotelefonil 1524. Päästjad tulevad Teie koju ja annavad nõu, kuidas seda ohutumaks muuta. Samuti aitavad päästjad vajadusel uue suitsu- või vingugaasianduri paigaldada või seadme patareid vahetada.
- Sageli on tulekahjude ohvrid vanemaelised üksikud inimesed. Hoidke oma eakate lähedaste või tuttavate kodude tuleohutusel silm peal. Aidake neid küttesel, suitsuanduri kontrollil või seadme patareid vahetamisel. Hea jõulukink on vingugaasiandur, mida paljudel kütteseadme omanikel veel pole. Suitsuandur küttesel tekkivat nähtamatut ja lõhnatut, kuid ülimürgist vingugaasi avastada ei suuda.
- Kui tunned suitsulõhna või kuuled anduri helisignaali, siis uuri, kas lahti on tulekahju, või helista kohe häirekeskusesse hädaabinumbri 112 ning kohale tulevad päästjad.

Marek Kiik,
Lõuna päästkeskuse kommunikatsioonijuht

Olukorra leevendamiseks ja veendumaks, et kõik hädasolijad saavad abi, monitorib Häirekeskus alates 1. märtsist, kas vaele numbril valinud siiski pöörduvad 112 numbrile. „Peame olema kindlad, et keegi ei jää abita ja selleks proovime veenduda selles, et kõned jõuaksid siiski abiandjateni.“

Ühtlasi paneb Häirekeskus inimestele südamele, et üle vaadataks erinevad teavitusematerjalid majutusasutustes ja avalikes infokanalites, kus peab olema kirjas hädaabinumber 112, mitte muud numbrid.

„Pöörake tähelepanu, et erinevad stendid, voldikud, bülläänid, reisi- ja matkajuhid, turismitaludes ning hotellides olevad meelepead oleksid kaasajastatud. Vale info võib maksta halvimal juhul kellegi elu,“ ütles Mikson.

Lõuna regioonis on politsei lühinumbri valimine suur

Umbes pooled kõned numbrile 110 tehakse Tallinnas ja Harjumaa ehk Põhja regioonis. Teisel kohal on Lõuna-Eesti maakonnad, kust vanale politsei lühinumbri tehaakse 19% kõnedest. Jõgevamaalt

helistatakse peamiselt Jõgeva vallast, sellele järgnes Põltsamaa ja Mustvee vald. Põlva maakonnast paistab valimisega silma Põlva vald, kust tehti pooled kõikidest maakonna kõnedest. Tartumaalt on peamiseks vaele lühinumbri valijate asukohaks Tartu. Oma maakonna enamike vaele numbrile helistajate enamusega paistavad silma ka Valga, Viljandi ja Võru.

Heiko Leesment,
Häirekeskuse kommunikatsiooniosakonna ekspert

KESKKONNAHOID

Võrus Pensionäride Päevakeskuses toimus esimene eakate jäätmekool

Keskonnaminister Rene Kokk Võru Pensionäride Päevakeskuses tähelepaneliku kuulajaskonna ees. Foto: Ullis Guth

3. detsembril korraldas keskkonnaministeerium Võrus esimese eakate jäätmekooli, kus selgitati üksikasjalikult jäätmete liigiti kogumise põhitõdesid. Samasuguseid jäätmekoolitusi korraldatakse edaspidi ka teistes Eesti linnades.

„Kohale tulnud kohalike vastuvõtt oli üle ootuste hea, seda nii rahvarohkuse kui ka nende kaasamõtlemise ja -rääkimise poolest,“ ütles Kagu-Eesti visiidi olnud ning eakaid jäätmekooli alguses tervitanud keskkonnaminister Rene Kokk. „Eakad on väga usinad ja tublid jäätmete sorteerijad, kes saavad oma tarkusi ja kogemusi edasi anda ka järgmistele põlvetele. Kui sageli keskendutakse keskkonnateadlikkuse suurendamisel just lastele ja noorsoole, siis meie lähene me asjale ka teisest otsast. Kui need tarkused koolitatakse keskel kokku saavad, on see kõigi võit.“

Jäätmekooli läbi viinud asekaitsler Kaupo Heinma lisas, et jäätmekorraldus on ajas muutuv ja kollega igati kaasas käiv. „Seaduste rägastikus ongi vahel keeruline iseseisvalt orienteeruda, eriti neil, kes igapäevaselt internetti ei kasuta. Sellistel puhkudel ongi kõige parem minna kohale, kohtuda ja vahetult vastata ka küsimustele. Just viimaste rohkust arvestades julgen öelda, et niisugune koolitamine on väga vajalik.“

„Väga tänuväärne ettevõtmine. Meie eakate tagasiside oli läbinisti positiivne,“ ütles Võru Pensionäride Päevakeskuse juhataja Astrid Hurt. „Koolitus oli huvitav, vajalik ja mitte vähem tähtis – ka meeleolukas. Osalejad lahkusid kuuldud ja muljeid vahetades. Olen üsna kindel, et tänased tarkused levivad kiirelt naabritele ja lähedastele.“

Võru Pensionäride Päevakeskuse eakad esitasid ohtralt küsimusi nii selle kohta, kuhu viia üleliigne pakend, kui ka miks üldse seda nii palju olemas peab. Samuti huvitati biojäätmete kogumisest, ohtlike jäätmete (nt ravimid) äraviimisest, klaastarast ja teistest igapäevastest jäätmeteemadest.

Asekaitsler Heinma selgitas ka seda, millised on jäätmepoliitika järgmised sammud ning millistel puhkudel peab pöörduma kohaliku omavalitsuse poole (nt suurjäätmete kogumisringid).

„Loeme oma pilootprojekti igati õnnestunuks ning tolle edukust mõõtsime sõna otseses mõttes aplausis. Osalejad kinnitasid meile, et selline ettevõtmine on igati teretulnud ning võime vabalt edasi liikuda teistesse piirkondadesse,“ lisas Heinma.

Kadri Kauksi,

Keskonnaministeeriumi avalike suhete peaspetsialist

Keskonnaminister Võru linnavalitsuses

Keskonnaministri Kagu-Eesti visiidi teine päev 4. detsembril algas kohtumisega Võru linnavalitsuses. Võru linna Antti Allas ja tema meeskond andsid ülevaate Võru endise naftabaasi reostuse kohta, millele tegi hiljuti uuringu AS Kobras. Tolle hinnangu järgi on endise naftabaasi ala tõsiselt reostunud ning ohustab ka Kubija järve.

Erinevate ministriumide ja ametite ning Võru linna koostöö jätkub sel suunal, et vältida reostuse levikut ning seda ka järk-järgult likvideerida.

Keskonnaministeeriumist oli kohtumisel keskkonnaminister Rene Kokk, asekaitsler Kaupo Heinma, asekaitsler Marku Lamp, ministri nõunik Gert Villard ja avalike suhete peaspetsialist Kadri Kauksi.

„Asjalik kohtumine keskkonnaministri ja tema meeskonnaga andis lootust, et saame vana naftabaasi mure lahendamise järg-järgult edasi liikuda,“ lausub linna Antti Allas.

Hetk keskkonnaministri ja tema kaaskonna kohtumisest Võru linnavalitsuse esindajatega. Foto: Marianne Mett

SOTSIAALHOOLEKANNE

Eelseisvatest muudatustest puudega inimeste hoolduse korraldamises

Vastavalt Võru linnavolikogu poolt 13.11.2019 vastu võetud määrusele nr 21 „Võru Linnavolikogu 9. märtsi 2016 määruse nr 14 „Sotsiaaltoetuste määramise ja maksmise kord“ muutmise“ ei määrata alates 1. jaanuarist 2020 enam uusi puudega isiku hooldamise korraldamise toetusi. Juba määratud puudega isiku hooldamise korraldamise toetusi makstakse puude raskusaste kehtivuse lõpuni, kuid mitte kauem kui 31. detsember 2020. Sama tähtaeg kehtib ka inimestele, kelle puude raskusaste on määratud tähtajatult.

Statistika järgi on Võru linnas 2019. aasta 1. mai seisuga 2730 puudega inimest. Elanikke on Võru linnas ligikaudu 11 800. Nendest arvudest ei ole raske järeldada, et puudega inimeste osakaal linna elanikkonnast moodustab juba ligikaudu ühe neljandiku. Kui võtta veel arvesse elanikkonna vananemine ning sündide vähenemine, siis on selge, et abivajajate hulk meie linnas on suur ja ilmselgelt suureneb veelgi. Eelnevat silmas pidades on vajalik muuta Võru linna sotsiaalsüsteemi ja leida parimad lahendused inimeste abistamiseks ning toetamiseks.

Alates 2007. aastast on puudega inimestele makstud hooldamise korraldamise toetust, mille summad on hetkel 20 ja 30 eurot vastavalt raske ja sügava puude korral. Täna seaks päevaks väljakujunenud olukorras on nimetatud toetus jäänud ajale jalgu ning nimetatud toetussummadega ei ole võimalik vajaminevat hooldust korraldada. Toetus on muutunud puudega inimestele väikeseks lississetulekuks, kuid samas ei saa selle toetuse abil lahendada olukordi, kus inimene vajab puudest tingituna reaalselt abi ja hooldust. Sellist seisukohta on väljendanud paljud puudega inimesed, kes tulevad sotsiaaltöösakonda abi otsima.

Eesti riigi sotsiaalpoliitika valitseb selge seisukoht, et abivajaja probleemi lahendamiseks on parim abinõu teenuse osutamine, mis on vaieldamatult efektiivsem kui lisarahana makstav toetus.

Alates 2018. aastast on sotsiaalhoolekande seaduse järgi kohalikul omavalitsusel kohustus osutada kolmeteist erinevat teenust. Kohustuslike teenuste loetelus on teiste seas koduteenus, tugiisikuteenus, isikliku abistaja teenus ja täisealise isiku hooldus. Nimetatud teenused on mõeldud abi korraldamiseks vastavalt inimese vajadusele. Hetkel oleme linnavalitsuses vaatamas üle kogu sotsiaalteenuste ja -toetuste paketti eesmärgiga pakkuda Võru linna elanikele suuremas mahus vajalikke teenuseid. Linna 2020. aasta eelarvesse on juba planeeritud koduteenuste töötajate arvu suurendamine kahe inimese võrra, mis annab võimaluse osutada seda teenust märksa enamate abivajajatele. Samuti töötame välja paindlikumat koduteenuse osutamise korda.

Kujunenud olukorras peame siiski tõdema, et 2020 on üleminekuaasta, kus kõiki puudega isiku hoolduse korraldamise toetuse maksimisest vabanevad vahendeid (suurusjärg 150 000 eurot aastas) me teenuste korraldamiseks kasutada veel ei saa. Täies mahus on võimalik toetuselt teenustele minna üle 2021. aastal.

Abivajajatele teadmiseks ja julgustuseks edastame sõnumi, et Võru linnavalitsuse sotsiaaltöösakonna töötajad on alati valmis hädasolijaid abistama, et ühiselt leida parimad võimalikud lahendused.

Soovime kõigile Võru linna elanikele rahulikku jõuluootust ja head peatselt algavat uut aastat!

Eve Ilisson,
sotsiaaltöösakonna juhataja

Võru linnavalitsuse sotsiaaltöösakond. Foto: Ullis Guth

VAHEKOKKUVÕTE

Info puudega inimeste eluaseme kohandamiste kohta Võru linnas

Võru linn on alates 2018. aastast taotlenud toetust puuetega inimeste eluasemete füüsiliseks kohandamiseks. Käesoleva aasta projekti puhul on tegu II etapiga. Projektitaotlused esitati meetme „Hoolekande taristu arendamine, keskkonna kohandamine puuetega inimeste vajadustele vastavaks“ tegevuse „Puuetega inimeste eluaseme füüsilise kohandamine“ taotlusvoorusse. Meedet rahastab Euroopa Liidu Euroopa Regionaalarengufond.

Sõltuvalt puuetega inimeste arvust on käesolevas meetmes Võru linnal võimalus taotleda toetust perioodil 2018–2023 kuni 172 434 eurot ning teha kokku kuni 34 kohandust. Euroopa Liit rahastab läbi toetusfondi projektist 85% ja kohalik omavalitsus lisab oma eelarvest 15% kohandusteks vajaminevast summast (seotud ühikumaksumusega). Enne iga taotlusvooru väljakuulutamist vaatab ministeerium kohanduste arvu omavalitsuse kohta üle.

I voorus rahastatud üheksa puudega isiku kodud on tänaseks kohandatud, mille tulemusel paranesis nende inimeste liikumis- ja hügieenitoimingute teostamise võimalused.

2019. aasta alguses avatud projekti II voorus positiivse otsuse saanud taotlusi on 14 ja nendest on tänaseks päevaks kohandus valminud kolmes kodus. Ülejäänud üheteistkümne kodu kohandamine seisab veel ees.

Eelduste kohaselt kuulub Rahandusministeerium uue ehk III taotlusvooru välja 2020. aasta alguses. Võru linnavalitsus annab sellest nii veebilehe kui kohaliku lehe kaudu ka Võru linna kodanikele teada. Juhime teie tähelepanu asjaolule, et Võru linnale eraldatud 34-st kohandusest on I voorus valminud 9 ja II voorus on valmimas 14 kohandust. Seega on võimalik taotleda veel III ja IV voorus eelduste kohaselt 11 kohanduse tegemist. Kohanduse saajate väljaselgitamisel arvestatakse igakülgset puudega inimese abivajadust ja kohanduse saavad kõige suurema abivajadusega inimesed.

Kohandust on õigus taotleda puudega isikul, kelle rahvastikuregistrijärgne elukoht on Võru linn. Kohandust võib puudega isikule taotleda ka puudega isiku lapsevanem, eestkostja või volitatud isik. Kirjalikke taotlusi võetakse vastu vastavalt korrale peale taotlusvooru väljakuulutamist kahe nädala jooksul Võru linnavalitsuse sotsiaaltöösakonnas.

Eve Ilisson,
sotsiaaltöösakonna juhataja

116
006

OHVRIABI
KRIISITELEFON

24/7
TASUTA

KUU PILDIS

„Talviselt“ soe tantsu- ja laadapäev

Ei oska me seda ilmkest ette ennustada – ei päevade ega isegi mitte tundide täpsusega. Ehitud kuusk ja põlevad tuled loovad kindlasti jõuluootuse meeleolu, kuid ega seda lumekest saa tellimise peale.

Vaatamata valge maakatte puudumisele toimus juba kolmandat korda meeleolukas ja südantsoojendav Võru talvine tantsupäev. Pühade-eelset signat-saginat lisas linna jõululaat.

Emotsioonidest tulvil päeva avas jõuluvana Andu. Temalt õnnestus nii mõnelgi kommi saada. Lapsed tegid oma imeliste laulude ja armsate tantsudega päeva päiksulisemaks. Noortesegarühm Hopser ei hoolinud isegi tuulest ja külmast. Nemad heitsid maha ülerõivad ja tantsisid noorusliku säraga ilma suviseks. Külalisi oli saabunud mitmest maakonnast ja linnast, nii lähedalt kui ka kaugemalt. Rakverest oli külla tulnud tantsuansambel Tarvanpää segarühm Tarva tammed, kes väarika enesekindlusega tegid hoogsaid poognaid. Pärnu linna naisrühm Mailane kostitas vaatajaid samuti mitmete tantsudega.

Päkapiku lasteaia laadatelgis koguti Lõuna-Eesti Haigla lasteosakonna toetuseks 724 eurot. Võru linna jõululaadal oli väljas ligemale 90 toidutootjat, käsitöömeistrit ja muu kraamiga kauplejat.

Rahvakunstiansambel Leigarid pakkus täissaalile Kandle lavalaudadel imelise etenduse. See oli justkui põnevusfilm, kus toimus pidevalt midagi. Oli hulgaliselt emotsioone, leidlikkust, erinevaid lavastuslikke elemente, tantsutehnikat ja palju-palju muud. Allakirjutanule on see vaieldamatult selle aasta põnevaim kultuurielamus.

Tuuliselt tore tantsupäev lõppes ühistantsimisega, kus osales üle 320 väikese ja suure tantsija. Kõik 19 tantsu tantsiti meeleolukalt ja üksteist toetavalt. Kui arvestada Leigarite rohkearvulist koosseisu, siis võib öelda, et III talvise tantsupäevaga oli seotud umbes 500 tantsijat.

Korraldajad tänavad ja teevad pika pai osalejatele, abilistele. Sündmuse kordaminekut toetasid Võru Linnavalitsus ja Eesti Kultuurkapital.

III talvise tantsupäeva saab kokku võtta Võru pärimustantsu festivali programmijuhi Kadri Mähari sõnadega: „Hoiame südamest ja südamega seda, millesse usume.“

Soovime kõigile südamesoojust, jõulurahu ja tantsulisi kohtumisi uuel aastal!

MTÜ Võru folkloorifestivali korraldustoimkonna nimel
Maire Udras

Tore tantsupäev lõppes ühistantsimisega õhtupimeduses.

Lasteaia Okasroosike laululapsed ja juhendaja Ester Tamm valmistumas tähtsaks etteasteks.

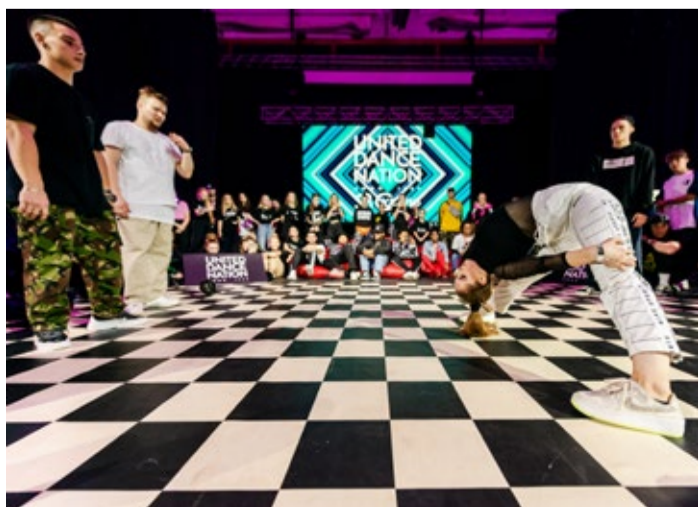
Esineb noortesegarühm Hopser. Fotod: Marianne Mett

Lõuna-Eesti tantsijad tõid Leedust häid tulemusi

Novembri lõpul osalesid JJ-Street Tantsukooli Lõuna-Eesti tantsijad Leedus Baltimaade ühel suuremal tantsuvõistlusel Lithuanian Cup, kust eestlased tõid koju kaks esikohta ning teisi häid tulemusi.

House'i stiili avatud vanuseastmes võitis esikoha Iris Remsel. Teine esikoht läks all styles 2vs2 kategoorias Markus Tõnissaarele ja Hanna Mändmaale. Viimane kinnitas, et konkurents oli tihe. „Meie vastastel finaalis tundus olevat parem ettevalmistus, aga andsime endast parima. Tulemus rabas meid positiivses mõttes jalust,“ ütles Mändmaa.

Mari Venski õpilane Markus Tõnissaar lisas, et võit andis enesekindlust järgmisteks võistlusteks. „Hea tunne on. Poolfinaalis ja finaalis läks ikka rebimiseks, et võita,“ kinnitas ta.

Venski sõnul on Markuse hea tulemuse taga oli aastatepikkune töö. „Alustasime treenimist, kui ta oli 14-aastane. Kõige olulisem on tantsijale õpetada selgeks töödistsipliin ja arusaam, kuidas tulemusi tuuakse, ühtlasi loeb mitmekülsus,“ lisas ta.

Mari Venski juhendamisel võistles Leedus JJ-Street Tartu tantsugrupp. „Enne võistlust pidime kava muutma ja mitmeid uuendusi tegema, keskendudes tantsijate tugevustele. Meie koreograafia oli mitmekülgne nii tantsuliselt kui ka akrobaatiliselt. Osalesime sel võistlusel koreograafiaga esimest korda ja saavutasime täiskasvanute kategoorias neljanda koha,“ kommenteeris võrulasest tantsutreener.

Lenel Karu

All styles võitjad 2vs2 Hanna Mändmaa ja Mari Venski õpilane Markus Tõnissaar (paremal) võistlushoos. Foto: ERAKOGU

Valik Võrumaa käsitöömeistrite loomingust 19. korda riigikogu hoones. Foto: Kadri Moppel

Võru maakonna meistrite käsitöö näitusmüük riigikogus

Tänavu toimus Tallinnas juba 19. korda Võru maakonna meistrite käsitöö näitusmüük, mis oli avatud 2.–3. detsembrini riigikogus ning 4. detsembril ministeeriumide ühishoones. Pikkade traditsioonidega näitusmüügi korraldasid käsitöölised koostöös Võrumaa Arenduskeskusega.

ADVENDIAEG

Võru linna jõulupuu tulede süütamine

1. detsembri õhtupimeduses süüdati uuenenud Võru keskvaljakul elusa jõulupuu tuled. Mullu oktoobris keskvaljakule istutatud umbes 20 aastat vana, ligi seitsme meetri kõrgune kuusepuu sai endale esmakordselt jõuludeks valge sädeleva rüü, et hiilgusega harjuda ning suuremaks sirgudes ikka ja jälle linnarahvast rõõmustada.

Advendiaja tervituseks said sõna Urvaste koguduse praost Üllar Salumets, linnavolikogu esimees Ülo Tulik ja linnapea Anti Allas. Kooride eestvedamisel lauldi üheskoos jõululaule. Tuju hoidsid üleval ja jõulupuu tulesid aitasid süüdata Jänes Julia ning Just Tantsukooli õpilased. Avatud oli heade soovide postkast.

VALIK SOOVE HEADE SOOVIDE POSTKASTIST

- Kallis Jõuluvana! Kuidas sinul ja päkapikkudel tööl läheb? Minul läheb koolis hästi. Ma soovin, et sa tooksid mulle juhtmevabad kõrvaklapid, palun! Ilusat jõuluaega! *Tristan*
- Soovin hobust. Häid pühi kõigile! *Anni*
- Tere Jõuluvana! Minu nimi on Kristin. Palun too mulle Robot Robert või Pupsi.
- Kallis Jõuluvana! Kuidas sul läheb? Ma loodan, et hästi. Minul läheb väga hästi. Kui võimalik, siis ootan jõululaupäeval päkapikku külla. Kingisoovideks on mul süntesaator ja karaokekõlar. Ilusaid jõulupühi! *Lisete*
- Soovin, et loomadel jätkuks talvel metsas süüa! *Lola, 6-aastane*
- Soovime Võru linnale ja väikestele armsale jõulupuule kauneid jõule ja väarikat kasvamist! Ilusaim linn Eestis! *Perekond Haljend*

Vilgas tegevus heade soovide postkasti juures. Foto: Marianne Mett

KUU PILDIS

Võru laskesuusatajad tegid ajalugu ja jõudsid MK-etapil esiviisikusse

Võru Biathloni ridadesse kuuluvad Regina Oja ja Rene Zahkna saavutasid laskesuusatamise MK-sarja avastapil Rootsisis Östersundis paarisgateatesõidus suurepärase viienda koha. Kunagi varem pole Eesti laskesuusatajad sel distantsil nii head tulemust saavutanud.

Avavahetuse järel oli Oja kümnes. Teises vahetuses tuli Zahknal sõita Eesti duo ainus trahviring, teate andis ta üle üheksandana. Teist korda rajal käies tõstis Oja Eesti seitsmendaks ning tiiru puhaste paberitega läbinud Zahkna tõusis veel kaks kohta. Esikoha võitnud Rootsile (Hanna Öberg ja Sebastian Samuelsson) kaotati 1.01,6-ga.

Rootsi ja Eesti duo vahele mahtusid veel Saksamaa, Norra ja Ukraina. Võistkondi läks rajale 26.

Regina Oja (paremal) ja Rene Zahkna teatevahetuses. Foto: Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon

JÕULUPUU PAJATAB

„Minu esimesed jõulud“

Tere, mina olen Võru linna jõulupuu. Kuni eelmise aasta sügiseni elasin puukoolis, kus mind koolitati ja kasvatati. Nüüd täidan igapäevaselt auväärset rolli – olen Võru linna vapi sümbol. Jõuludeks on mulle antud eriulesanne – olla jõulupuu Võru linna keskvaljakul. Esimeseks advendiks sain endale valge sädeleva jõulurüü ja leidsin kohe palju uusi sõpru. Olen küll väike, aga silmapaistev. Mind teeb eriliseks see, et saan koos lastega kasvada lastesõbralikus linnas ja pakkuda rõõmu nii suuretele kui ka väikestele võrulastele. Tule mind vaatama!

Elus jõulupuu Võru keskvaljakul täna... Foto: Marianne Mett

... ja näärikuusk enam-vähem samas kohas 1965. aasta 1. jaanuaril. Foto: Ullis Guthi erakogust

^ Kõlavad jõululaulud. Foto: Ullis Guth

✓ Publiku meeleolu üleval hoidnud Jänes Julia Juraskilt. Foto: Ullis Guth

Mida pakub linnaväljak kohalikule ja külastajale lisaks jõulukuusele

Käesoleval aastal valminud Võru linna keskvaljak on esmakordselt uhkes jõulurüüs. Suured sädelevad valgusvõrud ja keerlevad valged „paberketid“, mida paljud meist oma lapsepõlves on meisterdanud, loovad maagilise efekti. Eriti pimedal ajal muinasjutuliselt mõjuvad valgussõõrid ja teised võrukujulised disainemendid väljakul lisavad sümboliseid tähendusi Võru linna nime saamise lugudele.

Lumehelbekesed püüavad pilku ja sädelevas tuledevalges jõulukuusk on keskvaljaku aktsendiks. Kuuse kõrval on päkapikumajake, kus saab jalga puhata ja heade soovitustega advendikalendrit uuendada.

Soovime, et külastajad ja turistid tajusid uuendatud keskvaljakule saabudes, et on jõudnud linna ja maakonna südamesse. Seepärast on Võru meeldi värvaks ka talvisele Võrumaale puhkama tulla soovijaile.

Eristume ju oma vaheldusrikka (suusatamiseks soodsad!) pinnamoe ning kestvama lumikatte poolest ülejäänud Eestist.

Me kõik ootame valgeid jõule. Võru linna keskvaljakule on valged jõulud kohale jõudnud!

HEATEGEVUS ON HEA TEGEVUS

Juba viis aastat on olnud heaks traditsiooniks Võrumaa spordiaasta pidulikul lõpetamisel stipendiumitega tunnustada sportlike tulemuste ja innukusega silma paistnud noorsportlasi. Maakonna spordiklubid või Võrumaaga lähedalt seotud sportlasi esindavad ühendused saavad iga aastalõpu eel tunnustamisele esitada 15–16-aastase, 17–18-aastase ning kuni 21-aastase noormehe ja neiu. Kõikide nende tublide hulgast valib Võrumaa Spordiliidu juhatus välja noored, kes saavad aasta jooksul liidu poolt kogutud heategevusfondist ka rahalise stipendiumi. Viimane aastaring on heade inimeste abil aidanud kokku koguda ligikaudu 6500 eurot!

Võrumaa Spordipuhvet kui spordimeelsuse meeldetuletus

2015. aasta novembris Võrumaa Kodanikuühenduste messile minekuks loodud Võrumaa Spordipuhvet on aastaringselt aktiivselt leidnud võimalusi erinevatel sündmustel inimestele kehakinnitust ja kohvi pakkudes head teha – kogu puhveti tulu läheb Võrumaa noorte sportlaste fondi. Mõeldava aasta olulisem osa nimetatud fondi on kogutud eelmisel talvel Haanja suusakeskuse, suvel Võru Lastefestivali ning alates sügisest Võru kultuurimaja Kannel teatrikülastajate kaasabil. Vastavalt võimalusele ollakse väljas ka erinevatel Võrumaa spordiüritustel. Ka Võrumaa Spordiliidu büroos pole harv nähtus, kui kohvijoojad noortele mõeldes selle eest sinna ka müüdi poetavad. Aitäh!

5. HeaTegevusJooks

Teine suur osa koguti juba viiendat korda toimunud Võrumaa HeaTegevusJooksul, sel aastal kaunil ja talvisel esimesel advendil. Vaatamata tihedale spordi- ja kultuurikalendri le jagus heategijaid ka Kubijale. Paar mõnusa seltskonnas ning kaunis looduses veedetud tundi lisasid noorte toetuseks peaaegu tuhat eurot. Kohal olid nii suured kui ka väikesed – kes jooksis, kes kõndis, kes oli nõus maksma ka lihtsalt pealtvaatamise eest! Kuigi jooksjatel võeti aega ning autasustati vanuseklasside esikolmikuid, oli see osa vaid lisaväärtuseks. Teistele head tehes tehti head ka iseenda tervisele! Tulemused leiab huvi korral Võrumaa Spordiliidu kodulehelt. Heategeva ürituse läbiviimisel olid suurimad abilisid Orienteerumisklubi Võru ja Võru Suusaklubi. Aitäh!

Jõulukaartide asemel

Väga südamliku žesti tegi ka muul ajal sporti toetav kütteettevõtte Danpower Eesti AS, kes otsustas sellel aastal jõulukaartide saatmise asemel selleks mõeldud summa hoopis Võru maakonna noorsportlastesse panustada! Aitäh! See panus väärrib järgimist teistegi ettevõtete poolt ja veel polegi hilja, sest noorte toetusfondi kogumine jätkub ka uuel aastal!

Annetamistalgud 2019

Sel aastal viidi detsembri alguses Eestis läbi annetamistalgud, mujal maailmas juba varasemalt kanda kinnitanud ettevõtmine. Talgute kaardile oli kantud ka HeaTegevusJooks ning heategev spordipäev 3. detsembril. Selle aktsiooni raames leidsid võimaluse oma poolehoiust teada anda ka need, kes on ise kaugemal ning puhvetisse ja jooksule ei sattunud. Aitäh!

Spordiaasta lõpetamine

Stipendiumite saajad ning maakonna parimad sportlased kuulutatakse välja 28. detsembril Võru kultuurimajas Kannel toimival Võrumaa spordiaasta pidulikul lõpetamisel. Saali on oodatud spordirahvale tunnustust avaldama kõik, kellele maakonna spordi käekäik korda läheb – see on kingitus ja tänuavaldus teile kõigile!

VÕRUMAA
SPORDIAASTA
2019
LÕPETAMINE

28. DETSEMBER / 17:00
KULTUURIMAJAS KANNEL

VÕRUMAA SPORDILIIT

KÕIK ON KUTSUTUD!

VÕRUS TOIMUNUD ETAPP AVAS TV 10 OLÜMPIASTARTI SARJA 49. HOOAJA

Juba mitu aastat on pikkade traditsioonidega üle-eestiline noortele mõeldud kergetegevustiku võistlussari TV 10 Olümpiastarti avanud oma hooaja Võru Spordikeskuses toimuva etapiga. Sarjal algas 7. detsembril juba 49. hooaeg. Igale vabariiklikule etapile eelnevad alati etapid maakondades, mille raames selgitatakse välja need, kes suurele etapile pääsevad. Võrumaa Koolispordi Ühenduse eestvedamisel alustati kohalike etappide 17. hooaega ning koos Võrumaa noortega osalevad siin ka Põlva koolid. Kohalikele etappidele on oodatud end proovile panema kõik vastavas vanuses huvilised.

Sari, mis on mõeldud kuni 14-aastastele poistele ja tüdrukutele, tõi avaetapi näol Võru sajad kiired ja osavad kergetegevustiklased, kellega võtsid mõõtu ka mitmed vajaliku normi täitnud kohalikud noored. Võistlus toimub kahes vanuserühmas: nooremad (sündinud 2008 või hiljem) ja vanemad (sündinud 2006 ja 2007) poisid ja tüdrukud ning reeglina on igal etapil valikus kaks ala igale võistlusklassile. Lisaks 60 m jooksule said vanemad poisid teivast ning nooremad poisid ja tüdrukud kõrgust hüpata. Vanematel tüdrukutel oli pärast jooksu kavas

kuulitõuge. Koduhallis võistelnud Võru Spordikooli kasvandikest näitasid kohti esikümnes Võru Kreutzwaldi Kooli õpilased Felicia Viitkin (TN 60 m jooks 7. koht, aeg 9.01), Edvin Erik (PV 60 m jooks, 4. koht, aeg 7.96), Kirke Viktoria Plaado (TV kuulitõuge, 5. koht tulemusena 10.79), Lisete Kottisse (TN kõrgushüpe, 5. koht tulemusena 1.34) ning Võru Keslinna Kooli tüdruk Marie Johanson (TN kõrgushüpe, 6. koht tulemusena 1.34). Kõikide alade täielikud protokollid leiab Eesti Kergetegevustikuliidu kodulehelt www.ekjl.ee ning etapist tehtud erisaate Eesti Rahvusringhäälingu spordiportaalist sport.err.ee.

TV 10 Olümpiastartis oma esimesed võistluskogemused saanud olümpiavõitja Gerd Kanter julgustab noori võistlema: „Iga sportlase argipäev on treeningud ja pidupäev võistlused. TV 10 Olümpiastarti on hea võimalus tunda võistluste õhustikku, nautida liikumist ja kergetegevustikku. See on noortele koht, kust leida endale õige ala. Võta oma sõbrad kaasa ja tule pane ennast proovile!“

Enne võistlust televisioonile intervjuu andnud Edvin Erik (Võru Spordikool, Võru Kreutzwaldi Kool) väljendas soovi joosta 60 meetrit vähem kui kaheksa sekundiga. Ning see õnnestus – eeljooksudes andis uus isiklik rekord 7,95 teise koha, kuid finaali järel jäi tulemusena 7,96 4. kohale.

SUURSÜNDMUSE EEL

Võhandu maraton väikese juubeli ootel

Tuleval kevadel on Võhandu maratonil väike juubel, kuna siis möödub 15 aastat sellest, kui 23 paadiga esmakordselt seda aukartustäratavat ja vinget teekonda Tamula järvelt alustati.

Maratoni peakorraldaja Hillar Irves kutsub kõiki aerutamishuvilisi 18. aprillil 2020 juubelimaratonit tähistama ja sellel aktiivselt kaasa lööma.

„Võhandu maraton on suurepärane võimalus aerutamiselamuse hankimiseks. Distsants on huvitav, läbida tuleb 100 kilomeetrit ühe päevaga ekstreemseid momente pakkuval jõel. See on aukartustäratav

väljakutse kõigile aerutamishuvilistele,“ ütleb ta.

Tänaseks on maratoni läbinud 6133 inimest, neist 1013 naist ja 5120 meest, kokku 26 riigist. Tegu on maailma suurima aerutamismaratoniga, kuid mitte ainult. „Kui sinu soov on näha ürgset loodust ning veeta üks sportlik päev aerutades, siis on see maraton sinule. Pea meeles, sa suudad rohkem, kui arvata oskad! Iga kilomeeter, mida meenutad hiljem saunalaval, on puhas nauding. Sa tahad seda veel ja veel, võib-olla mitte kohe, aga varsti ei anna see sulle enam rahu,“ kirjeldab Irves kogutud muljeid.

15. Võhandu maratoni stardijoonel lubatakse maksimaalselt 1200 paatkonda. Registreerimine algab 1. jaanuaril 2020 kell 00:00:01 ning kestab 31. märtsini 2020 või kuni registreerub 1200 paatkonda.

Ulis Guth

< Hetk tänava kevadel toimunud 14. Võhandu maratoni stardist Tamula järvel. Foto: Sven Zacek

Sa suudad rohkem kui arvata oskad!

100 KM / 24 H

15. VÕHANDU MARATON

18. APRILL 2020

www.vohandumaraton.ee

KUU PILDIS

Eesti tippvõrkpallurid tõid Võru koolidele külakosti

15. novembril käisid Võru Kesklinna Koolil ja Võru Kreutzwaldi Koolil külas ja võrkpallialaseid teadmisi jagamas Eesti tippvõrkpallurid esotsas kauaaegse Eesti koondise sidemängija Kert Toobaliga. Uhkesse delegatsiooni kuulusid veel Albert Hurt (Võrumaalt pärit Bigbank Tartu mängumees, varasem noortekoondislane ja praegu koondise huviorbiidis olev mängija), Kertti Külma (valitseva Eesti naiste meistri TÜ/Bigbank mängija ja Balti liiga hõbe, varasem Balti meister ja Eesti meister rannavolles), Rando Soome (noortetöö arendusjuht, Võrus sündinud endine tippvõrkpallur), Hendrik Rikand (Tartu Bigbank mängendžer) ja Sten Maask (Võru Spordikooli võrkpallitreener).

Eesti Võrkpalli Liit tõi koolile kingituseks võrkpalle ja jagas võrkpallikoondiste fotosid, kuhu lapsed said hiljem autogramme küsida. Tartu Bigbanki võrkpalliklubi kinkis kõigile võrkpallitrennis käivatele lastele fännisärgid koos autogrammidega.

Oli vahva võrkpallihommik. Aitäh külalistele!

^ Kert Toobal lastele autogramme jagamas. Fotod: Karel Saarna

✓ Väarikas võrkpallidelegatsioon Võru Kesklinna Kooli laste ees.

Võru VK/Werro eelseisvad kodumängud Eesti meeste võrkpallimeistrivõistluste esiliigas Võru Spordikoolis (Kreutzwaldi tn 16)

- 14.12.19 kell 15 Võru VK/Werro vs BMF/Rakvere VK
- 11.01.20 kell 15 Võru VK/Werro vs Audentese SG/NK
- 18.01.20 kell 15 Võru VK/Werro vs EstNor/Kiili
- 19.01.20 kell 15 Võru VK/Werro vs Tallinna Spordikool
- 02.02.20 kell 15 Võru VK/Werro vs Tallinna Ülikool
- 08.03.20 kell 15 Võru VK/Werro vs LotusTimber/Neemeco SK

SAAGEM TUTTAVAKS

Võru Noortekeskus sai uued juhid

Läinud kuul sai Võru Noortekeskus endale uue tegevjuhi ja kaks uut noorsootöötajat. Viimased kolm aastat noortekeskust juhtinud Maivi Liiskmanni asemel seati uude ametisse Gitlin Kütt, samal ajal kui Liiskmann jätkab oma karjääri Eesti Avatud Noortekeskuste Ühenduse tegevjuhina. Võru Noortekeskuse seniste noorsootöötajate Kauri Kaljuste ja Grete Heinaste rolli võtsid üle Marge Puru ja Emil Aništšenko. Endisest kollektiivist jätkab oma ametis Võru Tugila noorsootöötaja Christiana Vaher, kes on aidanud uutel tulijatel sisse elada. Järgnevalt on sõna asjaosalistel endil.

Uued tulijad (vasakult) Emil Aništšenko, Gitlin Kütt ja Marge Puru ning vana olija Christiana Vaher. Foto: Kirke Kõivo

Gitlin Kütt, Võru Noortekeskuse tegevjuht
Olen pärit Põlvamaalt Himmaste külast, etniliselt pooleldi seto. Tänu lastele sattusin ma Johannese kooli ja lasteaeda Rosmal. Seal töötades saingi aru oma kutsumusest töötada noortega, nii asusin õppima Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriaakadeemiasse huvijuht-loovtegevuse õpetaja erialale ning lõpetasin selle käesoleva aasta juunis.

Novembris alustasin Võru Noortekeskuses tööd noorsootöötajana ning nädal hiljem juba tegevjuhina. Võru Noortekeskuses võttis mind vastu sõbralik ning abivalmis kollektiiv. Esimene nädal tegevjuhina tundus veidi hirmutav ja tekkis küsimus, kas ma ikka saan hakkama, kuid see tunne möödus kiiresti tänu noortekeskuse endiste tegijate toetusele ning abile. Hetkel õpime uue meeskonnaga juba varem planeeritud tegevuste kõrvalt noori tundma ja mõlgutame mõtteid uue aasta tegevuste üle. Juba on ka mõned uued ideed, mis vajavad noortega arutlemist. Detsembris teeme ühe heategevusliku käigu loomade varjupaika ning annetame neile meie vanad padjad. Uus meeskond on minu hinnangul hästi tööle hakanud ning mis peamine – noored on meid omaks võtnud.

Marge Puru, noorsootöötaja
Olen ise küll puhas mulk, aga minu juured on pärit siitsamast Võrumaalt. Olen olnud eluaeg spordiga seotud ning seetõttu on meeskonna vaimul minu elus hästi oluline roll. Siinkohal olen eriti tänulik, et meie tiimi on nii lähedal inimesed sattunud.

Minu tee siia algas tegelikult tänu jalgpallile ning pärast põhikooli suundusin edasi õppima Tallinna Arte Gümnaasiumi jalgpalliklassi. Elu tegi aga oma keerdkäigud ning gümnaasiumi lõpetasin ikkagi Viljandis. Seal edasi õppisin ülikoolis spordikorraldust ja projektijuhtimist ning pärast lõpetamist elasin paar aastat Saksamaal. Sealsee keelebarjääri tõttu ma oma erialaga tegeleda ei saanud ning otsustasin naasta Eestisse.

Noortekeskus on hea platvorm enda hobide ja aktiivsuse ärakasutamiseks. Mida rohkem on mul energiat, seda rohkem saan seda noortele edasi suunata. See lühike aeg, mil olen töötanud noorsootöötajana, on olnud hästi huvitav – ükski päev ei ole samasugune. Detsembris on noortekeskuse põhirõhk jõuluteemal, aga toimunud on ka näiteks Võru meistrivõistlustel kendamas ning meil käis külas AHHA keskuse esindus. Koos noortega kaunistame ruume ja küpsetame piparkooke. Lisaks on meil saanud väga populaarseks vaba lava, kus saab laulda karaoket, esitada luuletusi või muud omaloomingut. Noortekeskuses toimuvad Võru linna koolide klassiõhtud ning nädalavahetustel peetakse sünnipäevaid. Rõõm on tõdeda, et noortekeskus on üha populaarsem koht ja noored teavad, kuhu tulla.

Vana aasta lõpus teeme koosoleku, et arutada uue aasta plaane, mille sisend tuleb jätkuvalt siiski noortelt endilt nagu ka varasematel aastatel.

Emil Aništšenko, noorsootöötaja
Olen pärit siitsamast Võru linnast ja tunnen, et siia ma tahaksingi elama jääda. Enne Võru Noortekeskusesse tööle asumist olen võtnud aktiivselt osa õpilasesinduse tööst, korraldanud hulgaliselt sündmusi ning olen ka Võru Linna Noortekogu esimees. Minu ettevõtmistes on olnud noortekeskuse töötajatel väga suur roll, sest nad on mind alati julgustanud ja toetanud. Mul on siiras huvi noorsootööd ka edasi õppida, et tulevikus selles ametis veel teadlikumalt töötada. Kõik oskused, mis on tulnud läbi elnevalt nimetatud tegevuste, on mind siiani noorsootöö valdkonnas väga palju aidanud. Soovin anda noortele sisendit, et kõik on võimalik, kui sa ise seda soovid.

Maivi Liiskmann, endine tegevjuht
See oli minu jaoks suur väljakutse, et mitte jääda mugavustsooni ja elus edasi liikuda. Kui seni tegelesin Võru noortega, siis edaspidi hakkas tegelema noortekeskustega üle Eesti.

Nüüd, kus Võru Noortekeskuses on juba üle kuu aja tegutsenud uus meeskond, on rõõm tõdeda, et andsin tehtud töö edasi toredale tiimile. Kindlasti võtab oma aja kohanemine ning hetkel pooleli olevad projektid, kuid peagi saab uus meeskond uute eesmärkide ja sihtide poole püüdlema hakata. Oluline on hoida, austada, väärtustada meeskonda ja koostööpartnereid ning loomulikult ka meie noori. Noorsootöö on kui muinasjutt – kui julged unistada, võib juhtuda nii, et unistused hakkavad täituma. Julget unistamist!

PIIRIÜLESED PRAKTIKAD

Muljeid KredExi karjääriretkelt

15. novembril oli Võru Kesklinna Kooli 8.c klassi õpilastel tänu KredExi karjääriretkele tore võimalus külastada Võrumaa kolme ettevõtet – AS-i Wermo, OÜ-d Juustupoisid ja AS-i Toftan. Eriti vahva oligi õpilaste arvates see, et ühe päeva jooksul sai tutvuda nii erinevate asutustega. Iga külastus andis uusi teadmisi ning nägime, kuidas tooted ja toit tegelikult valmivad ning kui kaua erinevate asjade tegemiseks aega kulub.

Päeva alustasime AS-i Wermo, mis on järjepanu tegutsenud juba 50 aastat, külastamisega. See asutus jättis õpilastele mulje kui puhas ja korras töökoht, kus toodetakse ilusat mööblit. Samuti tundsid nad,

et sealne õhkkond on sõbralik. Üllatuseks oli, et Wermos kasutatakse mööbli tootmisel arvutite abi, ning muljet avaldas, kui võrd erinevad on riikide mööblitrendid.

Teisena külastasime OÜ-d Juustupoisid Vastseliinas. Elevust tekitas kohe see, et pidime riietuma kaitseriietusse. Lisaks olid õpilased üllatunud juustuvalmistamise tehnikast ning vajalikest vahenditest. Põnev oli ka teada saada, et juustu tegemisest valmisaamiseni võib minna neli kuud või kauemgi. Saime ka juustusiid maitsta ning üksmeelse otsusena kiideti need väga headeks.

Viimaks külastasime Varesel asuvat puidufirmat AS-i Toftan, mis oli külastatud firmadest kahtlemata kõige suurem. Saime teada, et Toftan kasutab tööstuses väga palju masinaid ja tehnikat. Huvitav oli vaadata kogu saakaatri tööd palgi jõudmisest platsile kuni pakitud lauahunniku lattu jõudmiseni. Kogu protsess võttis aega vaid loetud minutid.

Tänu projektile said õpilased näha uusi võimalusi, kuidas ettevõtlus Võrumaal käib, ning põnev oli näha, kui kaugele üks Lõuna-Eesti firma võib jõuda. Kõik osalenud õpilased avaldasid soovi, et selliseid retki võiks toimuda veel. Aitäh KredExile selle huvitava retke korraldamise ning firmadele meie lahke vastuvõtmise eest!

Huvijuht Anu Koop ja 8.c klassi õpilased

KOMMENTAAR

Kaarel Aus, KredExi ettevõtlusosakonna juht

Karjäärivalik on inimese elus üks suuremaid otsuseid ning parim viis omandada ettekujutus töömaailmast on keset ettevõtete igapäevategevusi. Kui me tahame edendada ettevõtlust ja ettevõtlikkust üle Eesti, siis on oluline näidata noortele, et töövõimalused ei asu vaid suurtes tömbekeskustes, vaid ka kodukandis leidub atraktiivseid võimalusi eneseteostuseks. Meie varasem kogemus näitab, et pea 70% õpilastest on huvitatud külastatud ettevõtetesse kas praktikale või tööle minema.

Võru Kesklinna Kooli lapsed tutvumas mööblitööstusega...

...ning uudistamas Vastseliinas asuvat juustutööstust. Fotod: Anu Koop

Võru Gümnaasiumi õpilaste ja õpetajate seiklus Saksamaal

Saksamaa Paderborni Friedrich-Spee-Gesamtschule juhitud kaheaastane Erasmus+ projekt „Freedom needs Her story“ eesmärk on rõhutada vabaduse olulisust ja seda, et priiusesse ei tohi suhtuda kui iseenesestmõistetavusse.

2019. aasta jaanuaris kogunesid Paderbornis projekti võimalikud osalised, meie kooli esindasid õpetajad Kaja Kenk ja Maive Salakka. Ühisarutelus sündis pealkiri, milles kasutatakse sõnamängu: *history* võiks koost lahti võtta kui „mehe lugu“, kuid vabadus on teadupärast naissoost, nii saigi pealkirja *her story*. Ettevõtmisel on viis põhiatappi, mil arutletakse, kuidas vabadust au sees hoitakse ja mida peaks väärtustama, et sellest ilma ei jäädaks.

Kuna projekt on väga töömahukas, sobis ta lausa humanitaarsuuna valikaineks (humanitaarklassis õpitakse süvendatult keeli, ajalugu ja kirjandust). 9-liikmelise esinduse teekond viis Riias Kölni, mille peakatedraalis saime osa jumalateenistusest, imetlesime Museum Ludwigis Salvador Dali ja Picasso töid, šokolaadimuseumi poest ostime head-paremat kaasa. Paderbornis võttis meid vastu hr M. Bürger, tutvusime oma vahetusperedega ja läksime koolitundi. Ajaloo- ja inglise keele õpetaja hr G. Blum pidas tunni inglise keeles, ta rääkis Saksamaa kujunemise lugu allegooria kaudu. Päev lõppes ühise kokkamisega.

1. etapil kohtusid Paderbornis IES Sabrina Mora Roldanist, St. Killian's German/Irish School Dublinist ja Võru Gümnaasium, et tutvustada oma maa riiklikke tähtpäevi XX sajandi lõikes. Meie tegime kiirleivaate Eesti ajaloo pöördelistest sündmustest

XX sajandil. Isoleimine jäi väga lühikeseks, võrreldes võõrvõimu all olnud ajaga. Kajastasime nii okupatsiooniajal peale sunnitud kombeid (nt 1. mai paraadi, 9. maid, oktoobripüha), üle aja ulatunud rahvalikke traditsioone (jaanipäev ja müütilise sõnajaalade otsimine), iseseisva Eesti lipupäevi (iseisvuspäevad 24. veebruar ja 20. august; leinapäev), vabadust tähistavaid päevi (3. jaanuar, 2. veebruar, 23. juuni), pereväärtuste hoidmist (emade- ja isade-päev) kui ka eesti kultuuriga seotud tähtpäevi (14. märts).

Meie esitlus sai väga hea tagasiside. Öhtul hiilgas Emmeliine bowlingus.

20. XI käisime natsipropaganda keskuses Externsteines, Hitlerjugendi ürituste paiga Hermannsdenkmal juures. Ööbisime Wewelsburgi kindluslõssis, millega olid seotud järgmise päeva töötoad: 1) „SS-i ideoloogia ja terror“; 2) jalutuskäik Niedehagenisse, kunagise koonduslaagri territooriumile; 3) loeng „Stumbling blocks“ (mälestuskivid, mille abil anda ohvritele nägu); 4) Wewelsburgi muuseumi ekspositsioonid. Öhtusele konkursile panime välja oma keelemurdjad, nt „uusaastaõövastuvõtuhommikuidüll“, „kuulilennuteetunneliluu“.

Reedel algas tagasitee: rongiga Kölni, kus ööbisime ja ostime lähedastele kaasa külastosti, viimane *pretzel* pöske ja lennukiga Riiga, sealt toimetas buss vahva reiseltskonna koju.

2020. aasta veebruarivaheajal võrustame meie projektis osalejaid. Paderbornis käigu ajal pidasid noored „projektipäevikut“, mida saab täismahus lugeda ja pildigaleriid vaadata koolilehe Dictum Factum jaanuarinumbrist.

Kirke Rumvolt,
11H klassi õpilane

Võru Gümnaasiumi tiim Externsteines. Esireas (vasakult) Kaja Kenk, Birgit Leetjõe, Kirke Rumvolt, Kaili Karro ja teises reas (vasakult) Airin Alliksoo, Ede Pähn, Emmeliine Kalvik, Marika Adson ja Kadri Kauts.
Foto: Airin Alliksoo erakogu

KiVa kohvik Võru Kesklinna Kooli õuevahetunnis

3. detsembril toimusid esmakordselt Eestis üleriigilised annetamistalgud, Vabariigi Presidendi Kantslei ning Maakondlike arenduskeskuste võrgustikuga. Võru Kesklinna Kool andis päeva oma panuse *pop-up* KiVa kohvikuga pikal vahetunnil kooli hoovis. Kohvikus pakuti laste enda valmistatud suupisteid ja sooja jooki.

Kohvikute tulude eest soetatatakse peahoone II korrusele põrandamänge. Muutes vahetunde sisukamaks, loodame vähendada kiusamist ja pakkuda mõtestatud tegevust.

< Võru Kesklinna Kooli KiVa tiim.

> *Pop-up* KiVa kohvik Võru Kesklinna Kooli hoovis.

TARGU TARGAKS

Jonnist, tunnetest ja jõuludest

MTÜ Muinasjutumaa oli hea aasta: saime teha seda, millesse me usume – aidata lapsevanematel tarkust koguda. Kohaliku omaalgatuse programmist saadud projektitoetusega pakkusime linna lapsevanematele kaks loengut ja ühe töötoa. Loengud „Kuidas tulla toime lapse jonniga?“ ja „Mida teha tunnetega?“ täiendasid üksteist suurepäraselt ning meie rõõmuks oli kuulajaid meeldivald palju. Laste ja vanemate töötoas katsime penoplastist pallid erinevate kaunistustega – uhkeid jõuluehteid saime omajagu.

Neile, kes loengutesse ei jõudnud, väike lühikokkuvõte. Täiskasvanutena püüame instinktiivselt teha kõik selleks, et laps ei nutaks. Tegelikult ei tule me selle pealegi, et nutt on lapse jaoks kõige lihtsam võimalus stressist vabaneda. Just nimelt stressist, sest väikese lapse elu pole üldse lihtne. Juba müra (ka infomüra) ja väsimus ajavad mitu korda päevas nututuju peale. Ettekäane, mille lapsed nutmiseks leiavad, pole tegelikult oluline. Ja laseme sellel nutul siis tulla...

Olulised asjad nutvale lapsele (ja teadmiseks lapsevanemale)

- Lähedus (nutvat last ei tohi jätta üksi)
- Silmside
- Sõnadega julgustamine ja rahustamine
- Keskendunud kuulamine

Laste ja vanemate töötoas valminud jõuluehted.

Kui laps ei oska oma nutu põhjustest rääkida, tuleks täiskasvanul endal probleemi allikas leida ja kõrvaldada.

Kui laps muutub nutu ajal agressiivseks, tuleks tema vägivaldne tegevus peatada. Sageli ongi tugev, kuid armastav kinnihoidmine parim võimalus, kuidas pakkuda lapsele lähedust ja armastust.

Kuidas nutu- ja raevuhooge vähendada?

- Seadke piirid! Väike inimene ei tea, mida tohib või ei tohi, mis on halb ja mis on hea. Kui vanem on piiride seadmisel rahulik ja järjekindel, ei haava ta sellega oma lapse tundeid.
- Arvestage, et laps jälgib teid ja seega olete talle igal hetkel eeskujuks. Karjumine, manipuleerimine ja nägutamise ei meeldi tegelikult mitte kellelegi.
- Kui olete vihane, mõelge, mida väike inimene tegelikult teab ja tunneb. Maailm on lapse jaoks tohutult suurem kui meie jaoks. Lapse kannatus on kordades väiksem kui täiskasvanul.

Lapsevanema elu pakub rõõme, aga on samas ka väsitav, mistõttu emotsioonide kontrollimine võib sageli keerukaks osutuda. Emotsioon levib kiiresti, sest peegelnuronite abil tajuvad inimesed teiste tundeid. Ka väike laps tajub vanemate närvilisust ja pahameelt. Ja mõnikord võib vanem lapse õnnetust olekust nii palju „tuld võtta“, et lausa vihastab ja ründab arvatavat süüdlast. Tegelikult oleks vaja leida paar sekundit aega, et hingata mõned korrad sügavalt sisse ja välja. Sellel on teaduslik põhjendus: anname ajukoorele hapnikku, et toimida saaks aju analüüsiv ja loogikalt teadvustav osa. Heal juhul jääb emotsionaalne „plahvatus“ siis tulemata.

Negatiivsete tunnete kõige parem rohi on mõistmine. Tülide kõige õiglasem lõpetaja on kuulamine. Kui lapsel on turvaline kasvukeskkond ja vanemad, keda ta usaldab, saab ta oma lugusid ja muresid jagada. Sageli on just aeg see kõige väärtuslikum asi, mida saame oma lastele kinkida.

Lapsed ootavad jõule – ka need lapsed, kes on meist juba pikemaks sirgunud. Kui neilt suurematelt lastelt küsida, miks nad jõule ootavad, saate vastuseks: „No see jõulutunne.“ Selle tunde sisse mahub rõõm puhkusest, koosolemise ning ühistest tegemistest, kodune jõululõhn ja turvatunne, andmise ja saamise rõõm... Kingime siis nendel jõuludel oma lastele asju, mida poest osta ei saa: aega, tähelepanu ja inimlikku soojust!

Krista Hütsi, MTÜ Muinasjutumaa liige, koolitusprojektide juht

KUU PILDIS

Kadrisandid linnavalitsuses

22. novembril külastasid Võru linnavalitsust rahvusvahelised kadrisandid, kuna MTÜ Võru Naisteklubi traditsioonilise ja lõbusa kadrisandi jooksmisega oli liitunud ka Läti folkloorigrupp Artava (Ogrest). Kadrijooksu käigus koguti erinevatest firmadest ja asutustest komme, et teha jõulupakid vähekindlustatud perede lastele. 25. oktoobril käisid linnavalitsuses kadrisanti jooksmas lasteaia Päkapikk lapsed ja maakonna kultuuritöötajad, kummalgi repertuaarina kaasas pisike läbilõige kadrikombestikust.

Linnapea Anti Allas Päkapiku lasteaia kadrisantide seltsis.

▲ Kultuuritöötajatest kadrid külakosti toomas.

< Läti kadride külaskäik linnavalitsusse. Fotod: Marianne Mett

LASTEAIALOOD

Omamoodi novembrikuu Sõlekeses

November on rikas oma tähtpäevade poolest ja Sõlekeses lasteaed on alati olnud koht, kus peetakse rahvakalendri tähtpäevi. Nendel päevadel tutvustatakse lastele oma kodukandi põlist keelt, kultuuri ja kombeid.

Sügis on kõige pimedam aeg, sellest hoolimata sai novembrist Sõlekeses lasteaia päris rahvalik kuu ja tegemisi jagus nii lastele kui ka vanematele. Juba vanast ajast on sellel kuul ringi jooksnud mardid ja kadrid. Nii ka meie lasteaia käidi marti ja katri jooksmas, kombeid tutvustamas ja õnne viimas.

Eriti teguderohke oli võru keele nädal. Rühma kutsuti külla vanaemasid ja vanaisasid, räägiti vana aja lugusid, loeti võrukeelseid jutte ja lauldi laule. Rühmad olid üles seatud nagu muuseum, kus sai mängida vanaaegsete asjadega.

Kõik see oli sissejuhatus vana aja nädalasse. Esiteks avati suurejooneline vanade asjade näitus. Lapsed ja lapsevanemad said asju vaadata ja oma käega katsuda.

Eriti teguderohke päev oli, kui lapsed ja töötajad panid selga rahvarõivad ja lasteaiapäeva alustati ühiselt saalis pärimushommikuga. Eestvedajaks oli pärimuse edasikandja tädi Malle.

Nädalasse mahtus ka pärimusõhtu, mis oli täis vahvaid töötubasid. Teemaatilistes töötubades sai küpsetada kakku, teha käsitööd, õppida võru keelt läbi põnevate mängude, laulda pärimuslaule ja tantsida pärimustantse.

Novembri tegemised on jäänud selja taha ning käimas on kibekiire jõulukuu.

Pidage seda meeles, et päkapikud juba tegutsevad, nii et jääme lund ootama ja talvepühadest headmeelt tundma!

Eve Kirs, Võru Lasteaed Sõleke õppealajuhataja

▲ Lasteaiapäeva sisse juhatanud pärimushommik. > Pikk teemaatilisesse töötubadesse: valmib käsitöö ja käimas on kaku küpsetamine.

Armas linnarahvas!

Ärge unustage kogu jõulusära sees ka ise särada! Võru helkuripuu seisab detsembrikuus koolivaheajal Coop Võru Maksimarketis ja jaanuaris Võru Kesklinna Kooli hoovis. Täpsem info FB-lehel Helkuripuu Võrus. Kaunist jõuluaega!

Emily Ethel Meldre

RAAMATUAASTA KOKKUVÕTE

Võrumaalaste lemmikraamatud 2019. aastal

Võrumaa Keskraamatukogus tõusis lõppeval aastal laenutuste edetabeli etteotsa Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus I”. Populaarsuse põhjust pole raske ära arvata – valmis ju selle järgi menukas film. Režissöör Tanel Toom: „Lugu on ju tegelikult universaalne – enese tööga tapmine, vajadus armastuse järele, perekond, inimestevahelised suhted. Siin ei ole midagi, mis oleks ainult eestlastele omane.”

Teleseriaal „Poldark” mõjutas Winston Grahami romaani „Poldark” populaarsust. Esikümnes on Eesti oma naiskirjaniku Eha Veemi krimiromaan „Leskede klubi”.

Edetabelisse kuuluvad enesestmõistetavalt „Minu...” sarja raamatud: Susan Luutsalu „Minu Dubai”, Anu Elmer-Ehini meeleolukas „Minu Šveits” ja Triinu Viulukase raamat suursugusest Austria pealinast „Minu Viin”.

Jätkus ka Vahur Afanasjevi romaani „Serafima ja Bogdan” edu ning esikümne edetabelis jätkas Erkki Koorti „Kättemaks Kirumpääl”. Viimane oli ka Bernard Kangro kirjanduspreemia nominent. Et ilmus Silver Anniko originaalkäsikirja põhjal trükitud „Rusikad”, siis leidis seegi teos oma lugejaskonna.

Tähelepanuta ei jäänud Aufrey Carlan „Kalendritüdrukud” erinevad osad. Lugejaskonda pakkus ka Helen Polardi „Väike Prantsuse külalisküla. Suvi”, mis on viimane osa ülmenekast sarjast.

Tõsisema poole pealt pakkus põnevust Kalle Klandorfi „Palgasõduri” IV osa.

Siinne ülevaade ei ole kaugeltki täielik, aga annab väikese ülevaate lugemisaastast 2019.

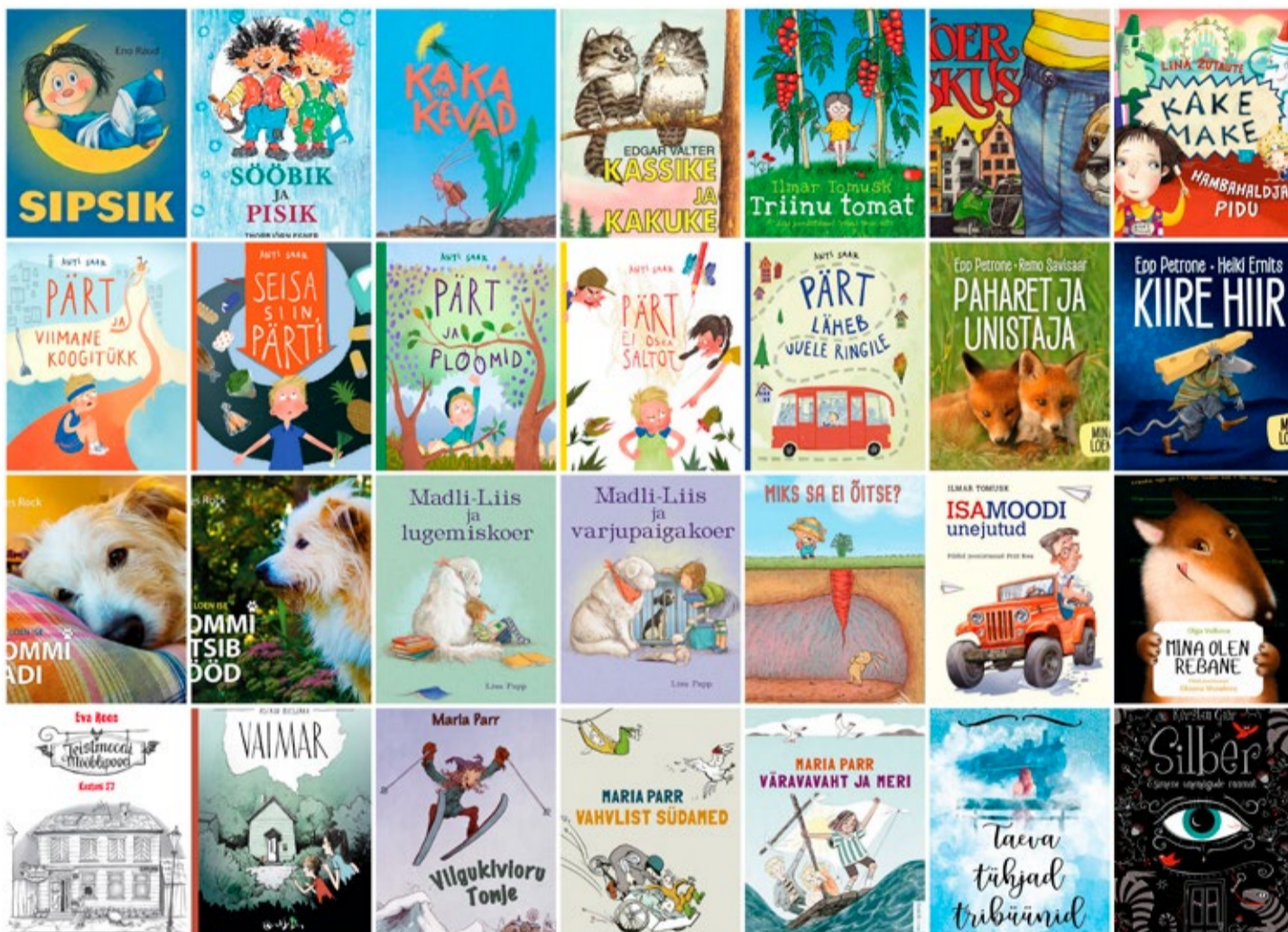
Inga Kuljus,

Võrumaa Keskraamatukogu direktor

Tänavu Võrus enim laenutatud raamatud. Foto: Signe Pärnaste

Raamatuaasta Võrumaa Keskraamatukogu lasteosakonnas

Populaarsed lasteraamatud.

Võrumaa Keskraamatukogu lasteosakonnas on raamatuaastal 2019 tava-pärase hooga lugejate vahet liikunud kooli lugemisarva klassika, mille laenutuste suur arv on tihedas seoses nende aegumate teoste suure eksemplaarsusega. Tänavu jõudsid esikolmikusse Eno Raua „Sipsik”, Thorbjorn Egneri „Sööbik ja Pisik” ning Andrus Kivirähki „Kaka ja kevad”.

Viimasel paaril aastal on laste lugemisarva valikut tublisti mõjutanud ka suvine lugemismäng Laste-Raamatu-Suvi. Seekordse võistluse võitjateks osutusid Edgar Valteri „Kassike ja kakuke”, Ilmar Tomuski „Triinu tomat”, Heljo Männi „Koor taskus” ja Leedu autori Lina Žutautė väikese õpetusivaga lustlikud pildiraamatud tüdrukust nimega Kake Make. Lugejaskonda külalisautor Anti Saare Pärdi-lugude sarjas oskab väike peategelane tulla toime mitme keerulise olukorraga ja võidab seeläbi jätkuvalt nii noorte kui kogenud lugejate südameid.

Juba ammu on lugejaskonnas esimesi samme tegevad kirjatargad unistanud veerijasõbralikest raamatutest, mille pilt ja lugu äratavad huvi ning lühikesed lihtsad suure trükitähtedega laused on algajale

jõukohased. Olge lahked, siin nad on: Epp Petrone „Paharet ja Unistaja” ning „Kiire hiir”, James Rocki „Tommi otsib tööd” ning „Tommi padi”. Kirjatähtede veerija saab nüüd julgustust Lisa Pappi soojadest pildiraamatutest „Madli-Liis ja lugemiskoer” ning Madli-Liis ja varjupaigakoer.”

Nutikatest, isemoodi krutskitega väikelasteraamatutest „Miks sa ei öitse?” (Katarina Macurová), „Isamoodi unejutud” (Ilmar Tomusk) ja loomaraamatute sari „Mina olen ...” tundsid rõõmu nii ettelugejad kui ka kuulajad.

Asjalikumate lugejate vanusegrupi (9–12-aastased) eelistuste tippu jõudsid Eva Roosi „Teistmoodi mööblipood”, Astrid Hiisjärve „Vaimar” ja Norra autori Maria Parri raamatud. Noorteraamatute edetabeli populaarsemateks osutusid mõlemapanev ning enesesse vaatama suunav „Taeva tühjad tribüünid” (Ene Sepp) ja fantaasiaromaan unenäorännakutest „Silber” (Kerstin Gier).

Raamatuaasta on lõppemas, uus ja veelgi huvitavam algamas. Kohutume raamatukogus!

Helle Laanpere

PÕGUSAD KOHTUMISED

Ursula Zimmermann Kella Kahe Kirjandusklubis

4. detsembril kogunes Kella Kahe Kirjandusklubisse kohtumisele Ursula Zimmermanniga soe ja sõbralik kirjandussõprade klubi.

Ursula Zimmermann tutvustas oma kevadel kirjastuses Pilgrim ilmunud raamatut „Armastuse aastaring”. Ta oli väga rahul Külli Tõnissoni kuuldusega – raamat kui kevadine vaht-raleht – ja samuti keeleteimetaja Inge Pitsneri tööga.

Autor luges alustuseks raamatu avaloo „Tuulelohed” ja viimase loo „Tänu”. Kahe loo vahele rääkis Ursula,

et saksa keele filoloogina töötab giidina ja saab turistidelt kiita, et räägib nagu šveitslanna. Ursulat innustas saksa keelt jätkest esimese saksa keele õpetaja, kes tellis talle Soomest Saksamaal välja antud saksa keele õpiku. Teiselt poolt on side Saksamaaga perekondlik.

Klubiliikmed küsisid tasakesi maakodu kohta. Vastusena luges Ursula loo „Akud ja taasleitud igatsus”, milles oli kõigile maa- või suvekodu omanikele palju äratundmist.

Looming sünnib ikkagi siis, kui on aega – olude sunnil oodates midagi

või kedagi. Igapäevases rähklemises ei jää vabale mõttele aega ja looming ei sünni.

Lõpetuseks luges Ursula Zimmermann kogust „Armastuse aastaring” südamesse mineva loo „Laeva voolimine”, mille lõpulaused iseloomustavad kohtumise emotsiooni „Kui kerge oleks jätta kõik sinnapaika. Kui raske oleks kahetseda, et jätsin õmblemata meie purje”.

Olgu kahetsust uuel aastal vähem!

Inga Kuljus

Ursula Zimmermann Võrumaa Keskraamatukogus oma uut raamatut tutvustamas. Foto: Signe Pärnaste

ÜRITUSED

- 20. detsembril jõulukohv ja Petrone Prindi väljaannete tutvustus lugemissaalis.
- 14. jaanuaril mälumängutund mõttetoas.

NÄITUSED

- Raamatute, esemete ja postkaartide näitus „Oh nääriaeg, oh nääriaeg, milline sa olid...” lugemissaalis.
- Mirjam Mölder-Mikfelti maalinäitus „Hingestatud maalid” konverentsisaalis.
- Näitus „Paadipõgenikud 1944. Nelja paadi lood” mõttetoas.
- Anu Hamburgi fotonäitus „Hetkeühted” trepigaleriis.

LASTEOSAKONNA ÜRITUSED

- 4. jaanuaril kell 11 raamatukogu jututeatri etendus „Hundi sõbrad”.
- Jaanuari lõpuni lugemissaalis meistrituba – võimalus teha paberist talviseid meisterdusi.
- Kuni 28. jaanuarini Tähesaalis noorte suvise maalilaagri näitus „Suvevalgus südatalvel”.

LASTEOSAKONNA NÄITUSED

- Kuni 25. jaanuarini kojulaenutuse klaaskapis käsitöömeister Lolita Kitsiku näitus „Inspiratsioon meistritelt”.

VÕRUMAA KESKRAAMATUKOGU SOOVIB OMA LUGEJASKONNALE, TOETAJATELE JA KAASTEELISTELE RÕÕMSAID JÕULUPÜHI NING HEAD UUT AASTAT!

AJALUGU

Elust Võru linnas 1915. aastal

Kino ja udupiltide etendused Aleksandri gümnaasiumis
Aleksandri gümnaasium andis pühapäeval, 6. detsembril kõrgema algkooli ruumides kaks kino ja udupiltide etendust. Sissetulek läks Võru sõjameeste perekondade häaks.

Wõru Teataja nr 97, 08.12.1915

Õnnesoovi kaartid ei maksa saata

Kohalik postiuulem annab meile järgmist teada: seda silmas pidades, et sõja pärast post üsna koormatud on ja tarvilik on valitsuse kui ka eraisikute tarvilikke postisaadetisi õigel ajal edasi toimetada, on siseministri poolt 27. nov. s.a. otsuseks tehtud sõja kestvuse ajaks banderolli taksi järele nimekaartide ja õnnesoovi kaartide saatmist ära keelata.

Kõik sarnased kaardid, mis posti ilmuwad, jäävad edasi saatmata ja hävitatakse ära.

Wõru Teataja nr 98, 11.12.1915

Uisutee awatud

Hiljuti awati siin uisutee. Ta on nii suur, nagu seda kunagi enne ei ole olnud. Uisutee walmistamise kallal olid kohaliku wangimaja „kaswandi-kud” ametis. Täiskaswanud maksawad ühekordse uisutamise eest 15 kop., kuna lastel 10 kop. wõetakse.

Wõru Teataja nr 99, 14.12.1915

Vanu ajalehti sirvis
Wõru Gümnaasiumi raamatukoguhoidja
Maris Kütt

VERSTAPOST

Võru Jazzklubi 50 kontserti

Souli oõtsumist, funki astumist, bluusi laengut ja jazzi krutskeid pakkunud Alfa Collective'i esinemine Stedingu kohvikus.

Kagu-Eesti kontserdikülastajate seas tuntuks saanud Võru Jazzklubi on parajasti lõpetamas oma viiendat hooaega. 15. novembril leidis aset nende järjekorras viiekümnes kontsert.

„Kui ma peaaegu viis aastat tagasi koos oma kolme Viljandi kultuuriakadeemia kursaõega Võru Jazzklubi ideed vorpima hakkasin, ei kujutanud me unes ka ette, kui palju jazzipublikut selles pisikeses linnas tegelikult on! Tegime igaks juhuks esimesed kontserdid priipääsmega, kartes, kas keegi üldse kuulama tuleb,“ muljetab Võru Jazzklubi algusaegadest projektijuht Kristel Onno. „Tegelikult polnud algusest peale muretsemiseks üldse põhjust, sest kontserdid hakkasid kohe inimestega täituma. Nüüdseks on juba mitu aastat järjest kontserdisaal kenasti rahvast täis ning on olnud ka väljamüüdud kontserte.“

„Võru Jazzklubi on oma tegutsemisaastate jooksul muutunud väga oluliseks kontserdipaigaks nii Lõuna-Eesti jazzipublikule kui ka Eesti

jazzmuusikutele. Klubi erilisus peitub nendes inimestes, kes seda teevad, sest jazzklubi eesotsas Kristeliga annab endast alati parima,“ räägib oma kokkupuutest Võru Jazzklubiga Eesti tuntud jazzmuusik ja endine Eesti Jazzliidu tegevjuht Ivi Rausi. „Hubane kohvik, mõnus õhustik, stiilne reklaam, maitavad toidud, väikesed tänukingitused ja palju muid pisidetaile on loonud Võru Jazzklubist paiga, kuhu kõik muusikud soovivad alati tagasi minna. See on paik, kus oled oodatud.“

Võru Jazzklubi eestvedajal Kristel Onnol on kindel plaan Kagu-Eestis jazzmuusika populariseerimist jätkata: „Tunnen, et kogu selle korraldamistöö teeb eriti armsaks ja hingelähedaseks see, kuidas igal kontserdil on näha publikut, kes päriselt naudib ja hindab seda muusikat, mida neile mängima on tulnud. Samal ajal on muusikud alati olnud nii Võru publikust kui ka siinest kohast vaimustunud. See tänulikkuse sümbioos, mis tekib nii publiku kui ka muusikute rahulolust, et neil on olnud see aeg ja ruum, kus energiat ja loomingut vahetada. Annan endast parima, et see saaks veel jätkuda aastaid!“

Võru Jazzklubi 50. kontserdil 15. novembril Stedingu kohvikus esines noortest jazzmuusikutest koosnev Alfa Collective. Lõppeva hooaja viimasel kontserdil 20. detsembril astub samas kohas üles Josmarine.

MTÜ Võru Loomeselts

HUVITAV TEADA

- Võru Jazzklubi on MTÜ Võru Loomeseltsi poolt korraldatav jazzmuusika ürituste sari, mis on alates 2015. aasta aprillist nii iseseisvalt kui ka koostöös Eesti Jazzliiduga Võru publiku ette toonud mitmekümneid erinevaid professionaalseid jazzkollektiive nii kodumaalt kui ka kaugemalt.
- Võru Jazzklubi kontserdid toimuvad üks kord kuus ja hooaeg kestab veebruarist detsembrini.
- Võru Jazzklubi esimesed kolm hooaega toimusid kohvikus Spring Cafe, kuid alates neljandast hooajast asub Võru Jazzklubi kultuuri- ja kunstiniimete poolt hinnatud Stedingu kohvikus.

ruttiin VÕI RITUAAL?

ANVAR RUMVOLT
SIGNE KRIGUL
MEELIS KRIGUL
KARMEN KEVVAI
KRISTA NAGEL
URVE KONKSI
HELEMALL MAASK

KAGU-EESTI KERAAMIKUTE NÄITUS
VANA-VÖROMAA KULTUURIKOJAS

23.11.2019 – 12.01.2020

KATARINA ALLEE 11, VÕRU, 65608 VÕRU MAAKOND
AVATUD KOLMAPÄEVAST PÜHAPÄEVANI KELL 10-00–18-00

EHEDAID
JÕULUFILME!
SOOVIB VÕRU KUNSTIKOOL

D-FR+JAZZ
Kup. 19-0000000
Dünnar Noome 100000000

MÄL MAAL ÕITSEB ÕNNI, KÕDUS KASVAB KASU PAREMI!
Fr. R. Kreutzwaldi Kunstikool

HEAD UUT AASTAT!

Lauluisa muuseum

KIRIKUTEATED

**EELK Võru Katariina Kogudus
JUMALATEENISTUSED
VÕRU KATARIINA KIRIKUS (Jüri 9):**

24. XII kell 16 PÜHA JÕULUÕHTU I lit. j.t.

24. XII kell 18 PÜHA JÕULUÕHTU II lit. j.t.

25. XII kell 11 I JÕULUPÜHA

25. XII kell 17 PÜHAD PÕUES
Rolf Roosalu, kitarril Ott Kaasik

26. XII kell 11 II JÕULUPÜHA

29. XII kell 11 Jõuluaja 1.p.

31. XII kell 16 VANA-AASTA
Armulaud

31. XII kell 23.30 Aastavahetuse lit. j.t.

1. I kell 11 UUS-AASTA

*Kaunist jõuluajega ja
helget uut aastat!*

*Täname kõiki
meie tegevuste toetajaid*

Võru pensionäride päevakeskus

Õnnitleme detsembrikuu juubilare!

<p>95 Virve Käsper Nadezda Karnachuk</p> <p>90 Asta Hermann Niina Ivanova Alfred Luik</p> <p>85 Silvia Nopri Vilhelmine Solnask Helvi Migotskaja Aino Truup Endel Kärblane Heino Valge</p> <p>80 Maimu Seim Viigi Grüner Liisi Nisova</p>	<p>Leila Meesak Heli Jürjendal Enno Niido Kalju Kõoleht</p> <p>75 Viivi Karba Anne Vois Heino Kukk</p> <p>70 Ursula Kohv Veera Toomeoks Maimu Saks Mare Didik Ivi Kaarna Sirje Piskunova Virve Hallop Andu Värton Taivo Ojasaar</p>
---	---

* Jaanuarikuu juubilaridel, kes ei soovi äramärkimist ajalehes, palume sellest teada anda 2. jaanuariks tel 785 0914 ja/või sirje.randver@voru.ee.
* Võru linnas oli 1.12.2019 seisuga 11 781 elanikku, neist mehi 5286 ja naisi 6495.

SA Võru Kannel **VÕRU KANNEL** Liiva 11a, Võru

Kultuurisündmused DETSEMBER 2019 – JAANUAR 2020

23. detsembril kell 19
Kaunimate Aastate Vennaskond „KAUNIMAD JÕULUD“
Teatrisaalis. Piletid 22 ja 24 € müügil Kandle kassas, Piletimaailmas ja Piletilevis.
Jõulude eel laulavad Hannes Kaljujärvi, Andres Dvinjaninov, Jüri Lumiste, Indrek Kalda ja Toomas Lunge tuntud ja vähemtuntud laule laiat maailmast ning meenutavad lugusid oma varasematest jõuludest.

13. jaanuaril kell 11
Viljandi laste- ja noorteteater REKY „Hunt Kriimsilma talvetembud“
Teatrisaalis. Piletid 8-9 € müügil Piletimaailmas.
Eesti muinasjutte ainetel. Lavastaja: Kadri Paldra.

19. jaanuaril Festival Koolitants 2020: TANTS ON KUNST!
Teatrisaalis. Kontserdid algavad kell 12 ja 18.

24. jaanuaril kell 19 Comedy Estonia: Ari Matti Mustonen „HÜPPA!“
Teatrisaalis. Piletid 13 ja 15 € müügil Kandle kassas ja Piletilevis.
Ari Matti Mustonen on püstjalakoomik, kes on viimased 5 aastat tuuritanud mööda maailma, nüüd on ta Eestis tagasi, et teha oma seni suurim show ja tuur üle riigi. Etendus on nagu stand-up komöödia ikka, Ari esitab materjali, mida ta viimased aastad on lihvinud. Loode-tavasti meeldib, aga kui ei meeldi, siis nagu Ari ise ütleb: „Hüppa!“.

29. jaanuaril kell 12 Rakvere Teatri lasteetendus „KULDSE LIILIA SALADUS“
Teatrisaalis. Piletid 9 € müügil Kandle kassas ja Piletimaailmas.
Lavastaja: Kersti Heinloo (Eesti Draamateater).
Osades: Grete Jürgenson, Tiina Mälberg, Mari Anton (külasena), Tarvo Sömer, Märten Matsu, Elar Vahter ja Kristo Kruusman.
Lastekodus elavad Sanna ja tema parim sõber Artur satuvad ootamatult Kuldse Liilia kuningriiki. Völumaailmast on kadunud endised rahu ja kord, selle asemel on maad võtnud puudus ja kannatus. Lapsed võttavad ette ohliku teekonna läbi nõiutud maa, et tuua võluriiki tagasi rööm ja kohtuda emaga. „Kuldse liilia saladus“ on lugu väikeste laste suurest vaprustest ja kahe sõbra kokkuhoidmisest.

29. jaanuaril kell 19 Rakvere Teatri etendus „MADE IN CHINA“
Teatrisaalis. Piletid 15 ja 17 € müügil Kandle kassas ja Piletimaailmas.
Autor ja lavastaja: Urmas Lennuk. Osades: Liisa Aibel, Margus Grosnõi, Anneli Rahkema, Peeter Rästas ja Imre Öunapu. Ühel päeval hakkab jumalatel igav ja nad otsustavad luua inimese. Inimene on aga ablas olend. Alati on tal midagi veel vaja. Isegi, kui tal mitte midagi ei ole, tahab ta kohe „midagi veel“. Vaatamata sellele, et tal veel mitte midagi üleüldse polegi. Annad talle kivi, tal on kohe ka teist tarvis. Annad talle kaks kivi, juba hakkab ta kiviaeda ehitama. Annad inimesele päikese, kohe vajab ta hädasti päikseprille. Võtad päikese ära – tahab kuud ja tähti. Annad inimesele sõna, inimene tahab kohe tervet keelt. Annad inimesele keele, kohe mõtleb ta ise uue ja veel parema välja. Ja nii edasi ja nii tagasi. Nagu ikka, kehtib kaasaegne kuldreegel ka jumalate kohta: tahtsime parimat, aga välja tuli nagu alati. „Made in China“ tegelebki inimeste tahtmistega ja jumalate võimuluste sünteemisega. Lühidalt on see lugu sellest, kuidas 21. sajandil on maailmas kõige rohkem kasutatud fraas „made in China“, aga mitte „all you need is love“.

advendikontsert
**HELISEVAD
JÕULUSOOVID**

**Räpina Kammerkoor
segakoorid Hilaro ja Tervis**
dirigendid Tiina Kadarpiik, Silja Otsar, Tiit Raud
Kaastegev **Kait Tamra**
Klaveril Piret Rips-Laul

22. detsembril kell 16 Võru Kandles
Pilet 5 € müügil Kandle kassas

**ESTONIAN
VOICES**

Jõuljõul
laul

26.12 VÕRU KANNEL
Kontserdi algus 19.00
Piletid eelmüügis Piletilevis ja kohapeal
Lisainfo: www.kontserdiklubi.ee

LIIVA-ATE

L 11. jaanuaril algusega 12:00
*MEISTERDAMISTUND TÄISKASVANUTELE

Meie rätsepa Anneli juhendamisel saad enda T-särkile tekstiilivärvidega kujundada mida iganes soovid! Võta kaasa heledamates toonides ühevärviline või triibuline T-särk ja osalustasuks olev 10€.

R 17. jaanuaril algusega 19:00
*SVIPSIS PINTSEL #4

Lõbus maalimine täiskasvanutele koos veini ja snäkkidega. Oskuste pärast ei ole tarvis muretseda, sest varasemat kunstikogemust pole siin osalemiseks üldse tarvis. Oma tehtud töö saad endaga pärast koju kaasa. Osalustasu 30€.

L 25. jaanuaril algusega 12:00
*MEISTERDAMISTUND LASTELE

Meie naha- ja tekstiilikunstnik Eleriini juhendamisel saad endale teha praegu taas populaarseks saanud scrunchie ehk kangaga kaetud juukseummi. Osalustasu 10€.

* Palume registreeruda ette kirjutades meilile voruloomeselts@gmail.com

MIS VEEL TOIMUB? KUS ME ASUME?
Liiva 11a, Võru
[facebook.com/liivaate](https://www.facebook.com/liivaate)

**Disney
LUMEKUNINGANNA II
ELSA JA ANNA UUED SEIKLUSED**

VÕRU KINOS KANNEL
27. DETSEMBRIST
www.vorukannel.ee

Gastro KULTUURIKAVA
Reet ja Ester

20. DETSEMBRIL KELL 21:00

**DUO
REET LANTSON
JA
ESTER TAMM**

18. JAANUAR KELL 21:00

**LOUIE DIGMAN
(VOCALS&PIANO)
& DOMINO SLIM
(SAXOPHONE)
ENGLISH DUO**

Gastro KULTUURIKAVA
Reet ja Ester

28. DETSEMBRIL 21:00

**NEMIROFF
ESITLEB**
Janno Reim/Stanislav Bulganin
КИНО laulud